

EVALUERING AF

PILOTPROJEKT

LANDSBYKLYNGER

2017

INDHOLD

4	1. INDLEDNING
6	1.1. FORMÅL MED RAPPORTEN
6	1.2. DE FEM PILOTPROJEKTER
8	1.3. PROCESSEN
9	1.4. RAPPORTENS OPBYGNING
10	2. DATAINDSAMLING OG BEHANDLING
11	3. HOVEDRESULTATER
13	3.1. FINDINGS
16	4. DE SEKS FOKUSPUNKTER OG EVALUERINGSKRITERIER
17	4.1. ORGANISERING
19	4.2. KOMMUNIKATION
22	4.3. INVOLVERING
24	4.4. KOMMUNESAMARBEJDE
26	4.5. MØDESTEDER
28	4.6. AKTIVITETSUDBUD
30	5. MULIGHEDER OG UDFORDRINGER
30	5.1. PILOTPROJEKTETS MULIGHEDER OG STYRKER
30	5.1.1. ØGET SOCIAL KAPITAL
31	5.1.2. STEDBUNDNE POTENTIALER SOM EN STOR GEVINST
32	5.1.3. KOMMUNIKATION SKABER SAMMENHÆNGSKRAFT
32	5.1.4. BROBYGNING PÅ TVÆRS AF FAGLIGE KOMPETENCER

Denne evaluering er udarbejdet af Sekretariat for landsbyklynger i samarbejde med analysevirksomheden Methods.dk. Evalueringen afslutter pilotprojekt Landsbyklynger, der er et samarbejde mellem Realdania og DGI. 2017.

Layout og tryk: DGI grafisk afdeling, Vingstedvej 1, 7182 Bredsten.
Fotos: Sekretariat for landsbyklynger.

Se mere på www.landsbyklynger.dk

33	5.2. UDFORDRINGER OG SVAGHEDER I PROCESSEN
33	5.2.1. SAMARBEJDE OG BAGSIDEN AF MEDALJEN
33	5.2.2. TORDENSKJOLDS SOLDATER BRÆNDER UD
34	5.2.3. USYNLIGE RESULTATER
36	6. KONCEPT OG METODE
37	6.1. LANDSBYER STÅR STÆRKERE, NÅR DE STÅR SAMMEN
38	6.2 LANDSBYKLYNGER STYRKER EVNEN TIL LANGSIGTET PLANLÆGNING
39	6.3 LANDSBYKLYNGER ANBEFALES TIL ANDRE LOKALSAMFUND
40	7. KLYNGEDANNELSE SET MED KOMMUNALE ØJNE
41	7.1. KOMMUNALE REPRÆSENTANTER
44	8. PROCESKONSULENTER – BETYDNING, BEKYMRING OG BEGEJSTRING
44	8.1. PROCESKONSULENTERNES ROLLE
44	8.2. PROCESKONSULENTERNES ERFARINGER
46	9. KONKLUSION
46	9.1 LANDSBYER STÅR STÆRKERE, NÅR DE STÅR SAMMEN
46	9.2 LANDSBYKLYNGER SOM MODEL FOR UDVIKLING AF LANDDISTRIKTER
48	10. INVITATION TIL KAMPAGNEN 2017-2018
48	10.1. TID TIL ETABLERING
49	10.2. PRÆKVALIFIKATION
49	10.3. NULPUNKTSMÅLING
49	10.4. OPSTART AF KOMMUNIKATION
50	10.5. FAGLIG REKRUTTERING
50	10.6. TILKØB AF KOMPETENCER
52	LITTERATURLISTE
54	NOTER

1.

INDLEDNING

Denne rapport præsenterer resultaterne af pilotprojekt Landsbyklynger. Et projekt, som omhandler etableringen af fem landsbyklynger i perioden 2015-2017. Rapporten er udarbejdet af Sekretariat for landsbyklynger for DGI og Realdania, som står bag projektet. Fokus i evalueringen er erfaringerne fra de fem landsbyklynger, som har medvirket i projektet. Evalueringen danner afsæt for etablering af yderligere 25 landsbyklynger. Det sker i 2017-2018 med kampagnen Landsklynger, der er et partnerskab mellem DGI, Realdania og Lokale og Anlægsfonden (LOA). Denne evalueringen er baseret på spørgeskemabesvarelser fra de styregruppemedlemmer, kommunale repræsentanter og proceskonsulenter, der har været involveret i etableringen og udviklingen af de fem pilotklynger.

I 2015 påbegyndte Realdania og DGI et samarbejde omkring udviklingen af landsbyer og landdistrikter i Danmark. Pilotprojekt Landsbyklynger blev iværksat med det overordnede formål at understøt-

te samarbejder på tværs af landsbyer for herigen- nem at styrke livet på landet. Udgangspunktet for pilotprojektet var derfor en overordnet idé om, at landsbyer står stærkere, når de står sammen. At landsbyer, der ligger i nærheden af hinanden, skal samarbejde om - og også prioritere mellem - forskellige faciliteter og tilbud. Derigennem kan landsbyerne styrke fællesskabet og livet i landsbyerne, samtidig med at den kommunale service og drift optimeres. Pilotprojektet skulle i forlængelse heraf med fem konkrete forløb teste, om etableringen af en landsbyklynge kan bruges som et strategisk værktøj til at arbejde med bæredygtig udvikling af landdistrikter.

En landsbyklynge defineres som et antal landsbyer, der arbejder sammen om et fælles strategisk mål. Det sker i en netværksstruktur, hvor landsbyer benytter hinandens styrker til at udvikle både den enkelte landsby og hele klyngen. Landsbyklynger handler om at skabe en fælles stedsidentitet, sociale fællesskaber og om at samles om fælles fysiske faciliteter og aktivitetsmuligheder.

PARTERNE BAG

Realdania arbejder for at skabe livskvalitet for alle gennem det byggede miljø. Gennem en filantropisk tilgang forsøger Realdania at løse nogle af samfundets udfordringer i samarbejde, dialog og netværk med andre aktører. Realdania arbejder for, at yderområderne, herunder landsbyerne, også i fremtiden vil være dejlige steder at bo, besøge og arbejde i¹.

DGI har en lang tradition for at understøtte udvikling af fællesskab og foreningsliv på landet med udgangspunkt i idrætten. DGI er en del af den folkelige tradition i Danmark, der har rod i landsbyfællesskaberne og arbejder for aktivt medborgerskab som en helt grundlæggende forudsætning for sammenhængskraften i vores samfund. DGI ser den gode forening og det stærke lokalsamfund som hinandens forudsætninger².

1.1 FORMÅL MED RAPPORTEN

Rapporten har to formål. For det første skal den samle resultaterne fra de fem pilotprojekter. Derigennem skal den svare på, hvordan og hvorvidt landsbyklyngerne er lykkedes med at etablere sig som landsbyklynger. Til at vurdere dette stiller rapporten skarpt på styregruppemedlemmernes oplevelse af processen, de har gennemgået. Hver klynge har desuden haft en kommunal repræsentant samt en proceskonsulent tilknyttet. Den kommunale repræsentant har i hver klynge understøttet processen, mens proceskonsulenten har faciliteret den. Disse erfaringer inddrages ligeledes.

Rapportens andet formål er at trække overordnede tråde fra de fem pilotforløb til konceptet og metoden bag kampagnen. Med konceptet menes idéen om at understøtte samarbejder på tværs af landsbyer

for herigennem at styrke livet på landet. Med metoden menes at gøre dette gennem en borgerdrevet tilgang, hvor frivillige borgere fra lokalsamfundet er drivkraften bag. Både koncept og metode uddybes senere.

Målet med rapporten er, at knytte den viden og de erfaringer, som pilotprojektet har afstedkommet, til en større stilet Landsbyklynge Kampagne i 2017 og 2018. Her vil DGI, Realdania og LOA i samarbejde med en række kommuner etablere yderligere 25 landsbyklynger. Pilotprojekt Landsbyklynger har således testet konceptets styrker og svagheder, og resultaterne anvendes fremadrettet til at udvikle den overordnede metode og skærpe konceptet i Kampagnen.

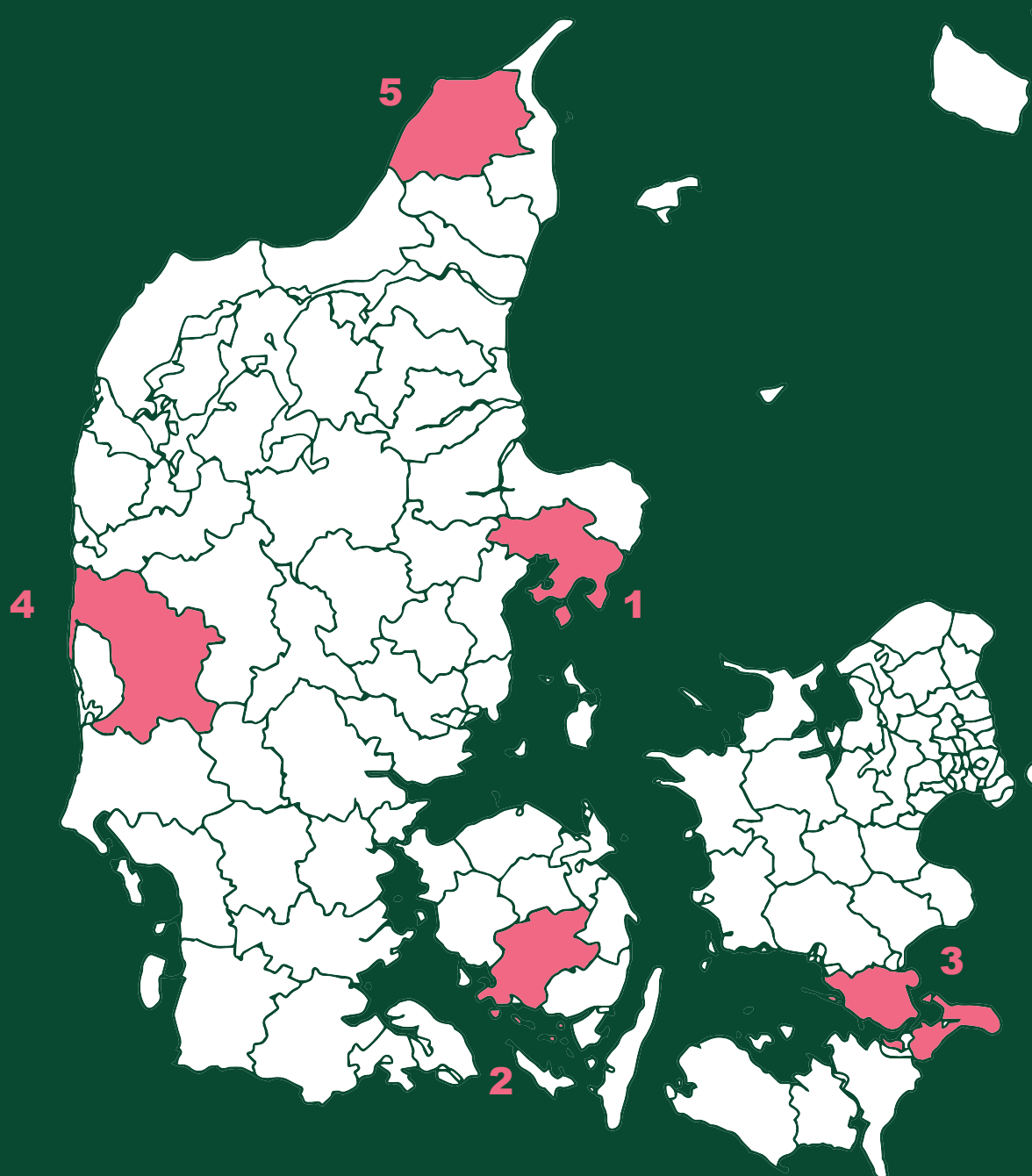
1.2 DE FEM PILOTPROJEKTER

Pilotprojekt Landsbyklynger blev indledt med forundersøgelsen *Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi – muligheder og barrierer*³. Undersøgelsen skulle afdække eksisterende landsbyklynger samt muligheder og barrierer i arbejdet med landsbyklynger. På baggrund af forundersøgelsen blev de fem pilotprojekter etableret i fem kommuner fordelt over den danske geografi. Landsbyklyngerne dækker ikke hele kommunens geografi, men et begrænset område i den enkelte kommune.

Fælles for de fem klynger er, at de alle kæmper med en række af de samme landdistriktsrelaterede udfordringer. Faldende folketal og lukkede skoler for blot at nævne et par eksempler. Hver klynge besidder dog ligeledes unikke karakteristika, som både kan være en mulighed og en barriere i den fælles udvikling som klyngesamfund.

- 1. Mols i Udvikling,**
Syddjurs Kommune.
- 2. Landet på Midtfyn,**
Faaborg-Midtfyn Kommune.
- 3. Landet mellem fjordene,**
Vordingborg Kommune.
- 4. VestRum,**
Ringkøbing-Skjern Kommune.
- 5. Tannisbugt,**
Hjørring Kommune.

DE FEM KOMMUNER I PILOTPROJEKT LANDSBYKLYNGER

1.3 PROCESSEN

De fem pilotprojekter har gennemgået den samme proces i forløbet. Processen har bestået af fem faser og varet 12 måneder i alt.

Den første fase bestod af opstarten. Her blev nedsat en styregruppe i hver nystartet landsbyklynge, og projektet blev planlagt og kommunikeret bredt i lokalområdet for at sikre en succesfuld borgerinvolvering.

I den anden fase fandt en kortlægning af klyngen sted, og en kommunikationsplan blev udarbejdet. Den anden fase havde stor betydning for projektet, da det var her, det faktuelle grundlag blev lagt, for de tre sidste faser. Som del af kortlægningen blev der i hver klynge foretaget en stor borgerundersøgelse blandt alle klyngens borgere over 16 år⁴. Borgerundersøgelsen havde som en del af kortlægningen fokus på klyngens potentialer med et særligt fokus på indsamling af viden til at styrke klyngens fælles identitet, potentialer for samarbejde og udvikling. Som en del af kommunikationsplanen blev der oprettet en fælles hjemmeside og en facebookside/facebookgruppe. Anden fase blev afsluttet med en rapport, som udgjorde grundlaget for det videre arbejde.

I den tredje fase blev der arbejdet med visionen for klyngens fremtid. Visionen blev udarbejdet på baggrund af den viden, der var tilegnet i kortlægningen og rapporten. Styregruppen valgte i denne fase hvilke indsatsområder, de ville prioritere fremadrettet, og lagde det strategiske fundament.

I fjerde fase blev der arbejdet med handleplaner og projektbeskrivelser på baggrund af de beslutninger, der blev taget i tredje fase. Der var her et stort fokus på fremtiden i projektet, og der blev lagt en plan for organiseringen og forankringen.

I den femte og sidste fase blev processen afrundet, og en strategiplan blev udarbejdet. En strategiplan, som fremadrettet skal fungere som pejlemærke for den langsigtede udvikling af området. Fokus i denne fase var på forankring og implementering.

Alle klynger har arbejdet med seks fokuspunkter: *organisering, kommunikation, involvering, kommunesamarbejde, mødesteder og aktivitetsudbud*. Fokuspunkterne danner således struktur i klyngedannelsen og fungerer derfor også som evalueringskriterier. Fokuspunkterne vil senere i rapporten blive beskrevet nærmere. Med fokuspunkterne som

tilvalg er der ligeledes foretaget fravalg og afgrænsninger i projektet. Det har således ikke været et mål at arbejde med eksempelvis øget bosætning eller flere arbejdspladser, selv om det også er kendte udfordringer i mange landdistrikter.

1.4. RAPPORTENS OPBYGNING

Rapporten er bygget op som et opslagsværk, så de enkelte kapitler kan læses selvstændigt. Ambitionen har været at imødekomme de læsere, der ikke nødvendigvis læser det hele, men som har interesse i enkelte kapitler eller afsnit. Derfor vil hovedresultaterne eksempelvis blive gentaget flere gange.

Kapitel 1 beskriver baggrunden for pilotprojekt Landsbyklynger og formålet med rapporten. Her skitseres også den proces, som de fem pilotlandsbyklynger har gennemgået for at etablere sig som klynge.

Kapitel 2 synliggør, hvilke data rapporten bygger på, hvilke målgrupper, der har bidraget, og hvordan den indsamlede data er behandlet og formidlet i rapporten.

Kapitel 3 består af rapportens hovedresultater og er målrettet den læser, som søger et hurtigt overblik over projektets resultater.

Kapitel 4 fremlægger de samlede resultater fra den spørgeskemaundersøgelse, der er lavet blandt styregruppemedlemmerne i de fem klynger ved projektafslutning. Styregruppemedlemmerne har vurderet, hvor godt de er lykkedes med at etablere en klynge ud fra de fokusområder, de undervejs har arbejdet med.

Kapitel 5 dykker kvalitativt ned i klyngerne. Der svares på, hvad det har betydet for landsbyerne at etablere sig som klynge samt hvilke styrker og udfordringer landsbyerne har mødt.

Kapitel 6 stiller skarpt på metoden og konceptet i pilotprojekt Landsbyklynger. Kan landsbyklynger bruges som metode til udvikling af landdistrikter, og står landsbyer stærkere, når de står sammen?

Kapitel 7 tager udgangspunkt i de kommunale repræsentanter. Foruden projektets koncept og metode fokuseres der her på, hvilken betydning en landsbyklynge har for kommunesamarbejdet.

Kapitel 8 præsenterer proceskonsulenternes rolle, betydning og erfaringer.

Kapitel 9 er rapportens konklusion. Her samles trådene, og de vigtigste pointer trækkes frem.

Kapitel 10 ser frem i mod Kampagnen 2017-2018. Hvis landsbyklynger kan bruges til udvikling af landdistrikter, og hvis landsbyer står stærkere, når de står sammen, hvilken læring har pilotprojekterne så givet i forhold til at skærpe metoden og konceptet i realiseringen af nye landsbyklynger? Med afsæt i evalueringens resultater skitseres den ramme, der er udviklet for de kommende klynger.

2.

DATAINDSAMLING OG BEHANDLING

Rapporten bygger på data, som er indsamlet ved afslutning af pilotprojekterne gennem (1) spørgeskemaer og (2) skriftlige åbne spørgsmål. Spørgeskemaerne, som har bestået af både lukkede og åbne spørgsmål, er blevet besvaret af styregruppemedlemmerne i de fem pilotprojekter. I alt har 59 styregruppemedlemmer responderet på undersøgelsen. De skriftlige åbne spørgsmål er blevet besvaret af de kommunale repræsentanter og proceskonsulenterne. Styregruppemedlemmerne, de kommunale repræsentanter og proceskonsulenterne har således alle bidraget på hver deres måde.

Derudover bygger rapporten på viden, som er indsamlet undervejs i forløbet med etableringen af klyngerne. Sekretariat for landsbyklynger har løbende haft dialog med proceskonsulenterne i de enkelte klynger, hvor erfaringer i form af udfordringer og styrker er identificeret. Disse erfaringer indgår ligeledes i rapporten.

Fokus vil gennem rapporten ikke være på de enkelte pilotprojekter, men i højere grad på konceptet som helhed. De fem klynger vil derfor ikke blive evalueret enkeltvis. Resultaterne for de enkelte klynger synliggøres, så det er muligt at se, hvordan de står i forhold til hinanden. Det bliver også kommenteret i præsentationen af resultaterne. Men det overordnede fokus er læringen fra klyngerne som helhed. Den tværgående evaluering tager afsæt i de seks fokuspunkter, der er arbejdet med undervejs i etableringen af klyngerne. Som tidligere nævnt uddybes disse senere i rapporten. Derudover er der i analysen af de åbne spørgsmål opstået en række fælles temaer, som går igen i klyngerne imellem. Disse vil spille en central rolle i den tværgående analyse.

3.

HOVEDRESULTATER

Indledningsvist vil rapportens hovedresultater blive præsenteret. Resultaterne uddybes i forskellige kapitler gennem rapporten sammen med en yderligere diskussion af deres betydning.

94 %

vil anbefale projektet til andre lokalsamfund

87 %

mener, at projektet har styrket lokalsamfundenes evne til at samarbejde

87 %

mener, at projektet har højnet deres evne til at se mere langsigtet på udviklingen af lokalområdet

Samlet set konkluderer evalueringen, at landsbyer står stærkere, når de står sammen

Pilotprojekt Landsbyklynger har arbejdet med at styrke landsbyers samarbejde og sammenhængskraft gennem seks fokusområder: *organisering, kommunikation, involvering, kommunesamarbejde, mødesteder og aktivitetsudbud*. Gennem

pilotforløbene har de seks fokuspunkter været omdrejningspunktet. De fungerer derfor også som evalueringskriterier for det samlede pilotprojekt Landsbyklynger.

ORGANISERING

Det er organiseringen, som danner fundamentet til det arbejde og den udvikling, der sker i klyngen. Derfor vil de øvrige mål ikke kunne opfyldes, medmindre organiseringen er på plads. Målet har i projektet været, at etablere en fælles organisering, der koordinerer på tværs af landsbyer og kendte strukturer og fremadrettet arbejder med strategiske perspektiver for klyngen med respekt for de enkelte landsbyer.

Samlet set mener 83 %, at projektet har opbygget en fælles organisering, mens 94 % mener, at den nye organisering arbejder fremadrettet med planlagte mål.

KOMMUNIKATION

Som en del af del af pilotforløbene har alle klyngerne fået en fælles hjemmeside, og de har oprettet en facebookside/facebookgruppe. Målet har herigennem været at etablere en styrket og koordineret kommunikationsindsats, der dels sikrer information om klyngen til borgerne og dels sikrer involvering af borgerne.

86 % mener, at samarbejdet har øget kendskabet til de øvrige landsbyer og deres aktiviteter. Dog viser evalueringen også, at den øgede dialog ikke entydigt har ført til bedre koordinering. I forbindelse med styrkelsen af den fælles identitet ser 83 % hjemmesiden som et vigtigt element.

INVOLVERING

Skal et borgerdrevet projekt som Landsbyklynger blive en succes, er det essentielt, at borgerne inddrages. Både i form af repræsentanter til styregruppen og til nedsatte arbejdsgrupper, men også i form af involvering af den bredere befolkningsgruppe i forbindelse med eksempelvis borgerundersøgelsen og dialogmøder. Målet har i forbindelse hermed været at involvere borgerne via spørgeske- maundersøgelser, borger- og dialogmøder samt etablering af arbejdsgrupper. At skabe sammenhæng og ejerskab.

Involveringen er lykkedes forskelligt fra klynge til klynge. Samlet set mener 49 % og dermed knap halvdelen, at projektet er lykkedes tilfredsstillende med at involvere borgerne.

43 % af respondenterne mener, at projektet har styrket frivilligheden blandt borgerne, således at nye tiltag og aktiviteter, som ikke tidligere kunne etableres, nu kan realiseres.

KOMMUNESAMARBEJDET

På trods af den borgerdrevne tilgang spiller samarbejdet med kommunen en vigtig rolle i projektet. Eksempelvis deltager en kommunal repræsentant i styregruppen, og kommunen fungerer som økonomiske bidragsyder. På den måde sikres en styrket forbindelse mellem landsbyerne og de planer for udvikling, som kommunen har. Målet har i projektet været at etablere et styrket samarbejde med kommunen, så borgere og kommune i fællesskab kan optimere den kommunale service.

72 % mener, at samarbejdet med kommunen er styrket, så borgere og kommune i fællesskab er blevet bedre til at samarbejde og udvikle projekter sammen.

MØDESTEDER

Mødesteder har stor betydning for hverdagslivet og styrker i dagligdagen sammenhængskraften i lokalsamfundene. Det er derfor afgørende, at en klynges mødesteder matcher de behov for fælles mødesteder, der er blandt borgerne. Målet har i den forbindelse været at gennemføre en kortlægning af mødesteder i klyngen og udarbejde en plan for nødvendige tilpasninger.

Projektet har gennemført en kortlægning af klyngens mødesteder, og 43 % mener, at denne kortlægning har ført til en eller flere tilpasninger.

AKTIVITETSUDBUD

Aktiviteter har stor betydning for den enkelte, og gode aktivitetstilbud er med til at gøre et område attraktivt, hvilket kan tiltrække og fastholde borgere. Målet har derfor været, at gennemføre en kortlægning af aktivitetsudbud i klyngen og udarbejde en plan for nødvendige tilpasninger.

Projektet har gennem kortlægningen spurgt til idéer til nye aktivitetstilbud. 68 % svarer, at disse idéer har ført til et eller flere konkrete tiltag af nye aktiviteter eller tilpasninger af allerede eksisterende aktiviteter.

3.1. FINDINGS

Resultaterne viser syv overordnede 'findings'. De syv findings går på tværs af pilotforløbene og relaterer sig til metoden og konceptet bag.

Landsbyer står stærkere, når de står sammen

"Det er blevet åbenlyst, at det er nødvendigt at samarbejde på tværs af byerne"

Styregruppedlem

Pilotprojekt Landsbyklynger har vist, at landsbyer står stærkere, når de står sammen. En organisering af landsbyer i et klyngesamarbejde styrker samarbejdsevnen og øger landsbyernes evne til at se langsigtet på udviklingen af lokalområdet. Det betyder, at dannelsen af landsbyklynger kan bruges som planlægningsværktøj til at understøtte landsbyers udvikling. På tværs mellem landsbyer og i de enkelte landsbyer.

Landsbyklynger øger landsbyernes sociale kapital

"Vi har fået et større fællesskab i lokalsamfundet. En fornemmelse af at vi sammen kan mere"

Styregruppedlem

Etableringen af landsbyklynger fører til et stærkere samarbejde mellem foreninger, netværk og mennesker. Kort sagt øger etableringen af landsbyklynger landsbyernes sociale kapital.

Social kapital handler om tillid og om netværk mellem mennesker. Det handler om den værdi, man har i kraft af sit sociale netværk gennem medlemskab af en forening, en gruppe eller et tredje fællesskab. For borgerne i landdistrikterne handler sociale kapital i praksis om oplevelsen af sammenhængskraft. Social kapital omsættes i hverdagen i bæredygtige relationer, hvor folk udveksler tjenester, viden og sætter fælles mål. Evalueringen viser, at landsbyklynger øger glæden ved at bo på landet ved at skabe bedre brobygning mellem de foreninger og netværk, der er i klyngen.

Dyrk de stedbundne potentialer

"Det har været en øjenåbner i forhold til de øvrige sognes potentialer og muligheder for samarbejde på tværs"

Styregruppedlem

I udvikling af landsbyklyngerne skal der sættes på de stedbundne potentialer i form af landskabelige, bygningskulturelle, historiske og menneskelige ressourcer. I pilotprojekt Landsbyklynger er der arbejdet med de stedbundne potentialer, og evalueringen viser, at borgerne i de enkelte klynger er den helt store ressource. Det er borgerne, der har peget på muligheder for samarbejde landsbyerne imellem. Det er borgerne, der er kommet med forslag til tilpasning af mødesteder og forslag til nye fælles aktiviteter. Og det er borgerne, der har bidraget med viden og tid. Ved at lade borgerne udpege de stedbundne potentialer understøttes den lokale kultur og de egnspecifikke traditioner. Og det er netop det fundament, som klyngesamarbejdet skal bygge på og dyrke.

Styrket kommunikation er vejen frem

"Man ved meget mere om, hvad der sker i de små samfund"

Styregruppedlem

Ved at have en fælles hjemmeside i landsbyklyngen forstærkes de enkelte landsbyers kommunikation, og klyngen som enhed står stærkere. Ved blot at have en fælles kalender kan de enkelte landsbyer bedre planlægge aktiviteter, samtidigt med de er bevidste om, hvad der er af arrangementer og øvrige tilbud i klyngen som helhed. En forbedret kommunikation er derfor væsentlig for borgernes oplevelse af sammenhængskraften. Den forbedrede kommunikation øger også den sociale kapital, da kommunikationen imellem de enkelte aktører forbedres.

Borgerinvolvering er nøglen til succes

"Mange borgere er blevet involveret i et større formål. Det er fedt, at folk vil kæmpe for at skabe et skønt område for dem selv og for fremtidens borgere"

Styregruppedlem

Frivilligheden er i dag under forandring. For mange handler frivillighed om at skabe noget konkret i en sag, man brænder for i afgrænsede perioder. Evalueringen viser, at landsbyklynger favner dette. Alle borgere kan fremsætte idéer, og de stærkeste projekter formuleres ud fra det, borgerne brænder for at arbejde med.

De frivilliges engagement og mængden af frivillige er afgørende for om en landsbyklynge lykkes eller ej. Evalueringen viser, at de steder hvor borgerin-

volveringen er lykkedes, der plantes ejerskabet til udvikling på lokale hænder. Det skaber en værdiforøgelse af den menneskelige og sociale kapital, der kan arbejde for projektet og klyngens fremtid.

En ny model for samarbejde mellem kommune og civilsamfund

"Projektet har helt sikkert udviklet forholdet og den gensidige respekt mellem kommune og lokalsamfund til det bedre"
Styregruppemedlem

Evalueringen viser, at landsbyklynger øger tilliden mellem kommune og civilsamfund, og det forbedrer samarbejdet mellem parterne. Landsbyklynger styrker således relationerne og den gensidige respekt mellem kommune og civilsamfund.

Politikere og embedsmænd har fået øjnene op for områdets frivillige ressourcer, mens de frivillige aktører har fået indblik i, hvordan de ved at søge et bredere og mere strategisk samarbejde, hvor de står sammen om at løse mere komplekse problemstillinger, har langt større indflydelse på kommunens beslutninger.

Det kræver et boost at løbe klyngerne godt i gang

"Konsulenten har været af stor betydning for bæredygtigheden og for at pege ud og guide os igennem. Det kunne vi ikke selv have gennemført. Det er vigtigt med professionel hjælp! Tak for det"
Styregruppemedlem

Proceskonsulenten spiller en afgørende rolle for klyngernes dannelse og etablering. Ligeledes gør de frivillige, men der er brug for hjælp udefra til at booste samarbejdet. Evalueringen viser derfor et iboende paradoks i metoden og konceptet. Det er borgerne, der udpeger indsatsområder, sætter retningen for klyngens fremtid og leder realiseringen af målene. Men projektet kræver en konsulent til at løbe det igang, som hele tiden sikrer fremdrift og retning på projektet.

4.

DE SEKS FOKUSPUNKTER OG EVALUERINGSKRITERIER

Forskningen inden for landsbyklynger viser, at en række fokuspunkter er særligt vigtige, når man arbejder med udvikling af lokalsamfund. Fokuspunkterne har betydning for klyngens evne og kapacitet til at blive velfungerende og dermed etablere en succesfuld landsbyklynge⁵. I pilotprojekt Landsbyklynger har seks af disse fokuspunkter dannet den struktur, der fra starten er arbejdet med i de enkelte pilotforløb. Fokuspunkterne har gennem pilotforløbene fungeret som mål for klyngerne. Fokuspunkterne danner på den måde målsætning, retning og struktur for etablering af den enkelte klynge og fungerer således også som evalueringskriterier i denne rapport.

I spørgeskemaundersøgelsen er styregruppe-medlemmerne blevet bedt om at forholde sig til en række udsagn, som relaterer sig til de seks fokuspunkter. De kunne enten være helt enige, enige, hverken / eller, uenige eller helt uenige.

I den konkrete gennemgang af resultaterne fremgår spørgsmålene fra spørgeskemaundersøgelsen sammen med de enkelte svar og svarprocenten. Antal respondenter, (n), er angivet i parentes. I præsentationen af resultaterne er procentsatserne i cirkeldiagrammerne og tabellerne afrundet, således at det altid er 100 %, som udgør den samlede besvarelse. Cirkeldiagrammerne viser det samlede resultat for alle klyngerne.

DE SEKS FOKUSPUNKTER

Organisering

At etablere en fælles organisering, der koordinerer på tværs af landsbyer og kendte strukturer og arbejder fremadrettet med strategiske perspektiver for klyngen med respekt for de enkelte landsbyer.

Kommunikation

At etablere en styrket og koordineret kommunikationsindsats, der dels sikrer information om klyngen til borgerne og dels sikrer involvering af borgerne.

Involvering

At involvere borgerne via spørgeskemaundersøgelser, borger- og dialogmøder samt etablering af arbejdsgrupper. At skabe sammenhæng og ejerskab.

Kommunesamarbejde

At etablere et styrket samarbejde med kommunen, så borgere og kommune i fællesskab kan optimere den kommunale service.

Mødesteder

At gennemføre en kortlægning af mødesteder i klyngen og udarbejde en plan for nødvendige tilpasninger.

Aktivitetsudbud

At gennemføre en kortlægning af aktivitetsudbud i klyngen og udarbejde en plan for nødvendige tilpasninger.

4.1. ORGANISERING

Organiseringen er et afgørende parameter i en landsbyklynge. Det er organiseringen, som danner fundamentet til det arbejde og den udvikling, der sker i klyngen. Derfor vil de øvrige mål ikke kunne opfyldes, medmindre organiseringen er på plads.

Mål

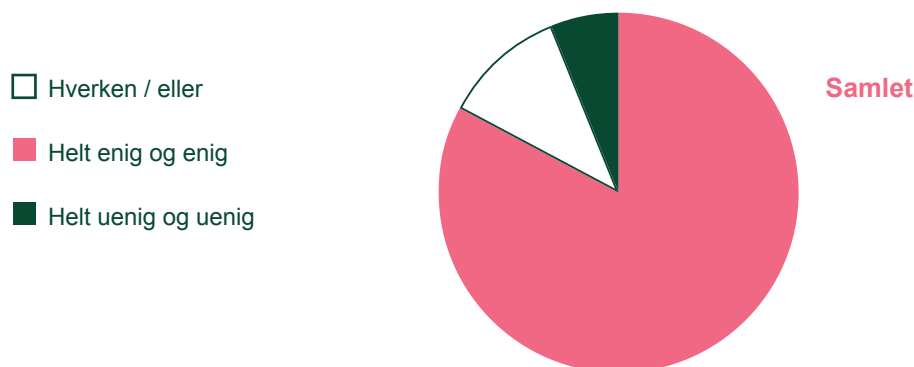
Af målet med organiseringen fremgår det, at det først og fremmest handler om at skabe en organisering, som muliggør et samarbejde på tværs. Kun

på den måde kan der i fællesskab arbejdes med strategiske perspektiver.

Styregruppemedlemmerne har i spørgeskemaet fået stillet to spørgsmål i forbindelse med organiseringen. På baggrund af besvarelserne kan det konkluderes, hvorvidt det er lykkedes at opbygge en fælles organisering, som har styrket samarbejdet, og som arbejder fremadrettet med planlagte mål.

SPØRGSMÅL 1

Projektet har opbygget en fælles organisering i landsbyklyngen. Organiseringen har styrket samarbejdet mellem landsbyer og kendte strukturer (n=56)

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=10)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=56)
Helt enig	56 %	40 %	13 %	50 %	0 %	38 %
Enig	39 %	50 %	61 %	42 %	38 %	45 %
Hverken / eller	5 %	10 %	13 %	8 %	24 %	11 %
Uenig	0 %	0 %	13 %	0 %	38 %	6 %
Helt uenig	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Overordnet viser resultaterne, at organiseringen har styrket samarbejdet mellem landsbyerne markant. 83 % af respondenterne tilkendegiver, at

de er helt enige og enige i, at organiseringen som landsbyklynge har forbedret og styrket samarbejdet mellem landsbyerne.

Mere specifikt viser resultaterne, at organiseringen og samarbejdet er markant forbedret i fire af de fem pilotklynger. Tannisbugt skiller sig ud som den mest skeptiske klynge. Her er 38 % uenige i udsagnet, så

grundlæggende har Tannisbugt en større skepsis omkring, hvorvidt organiseringen og dermed samarbejdet som klynge er lykkedes.

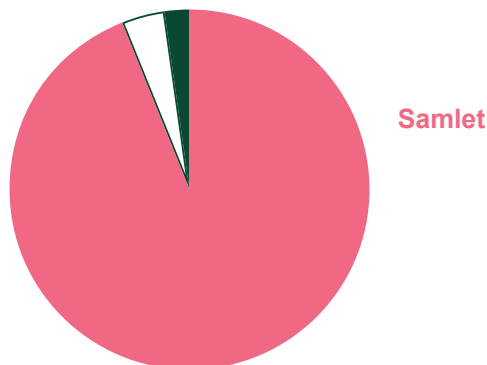
SPØRGSMÅL 2

Den nye organisering arbejder fremadrettet med planlagte mål for klyngen (n=56)

□ Hverken / eller

■ Helt enig og enig

■ Helt uenig og uenig

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=10)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=56)
Helt enig	44 %	40 %	38 %	58 %	0 %	39 %
Enig	56 %	60 %	62 %	42 %	63 %	55 %
Hverken / eller	0 %	0 %	0 %	0 %	25 %	4 %
Uenig	0 %	0 %	0 %	0 %	12 %	2 %
Helt uenig	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Resultaterne viser meget klart, at organiseringen er lykkedes med at skabe klare fremtidige mål i klyngerne. 94 % af respondenterne er helt enige og enige i, at de står med fælles mål for det fremtidige arbejde. Hver klynge arbejder i femte og sidste

fase med at formulere udviklingsplaner for klyngens fremtid, og resultaterne viser, at det er lykkedes at skabe en fælles målsætning i klyngerne omkring dette.

Tannisbugt har den største interne differentiering i styregruppens svar, og samlet set er de mindre positive end de andre klynger. I Tannisbugt er 12 % uenig i, at organiseringen har ført til nye fælles mål for samarbejdet, og 25 % svarer hverken / eller og kan dermed ikke svare klart på, om organiseringen har flyttet klyngen i en positiv retning. I de fire andre klynger er der stor enighed om, at organiseringen har boostet samarbejdet og formuleringen af fælles mål.

Eksempel: De fem klynger har valgt at organisere sig på forskellige måder efter pilotforløbets afslutning. VestRum som en forening, Mols i Udvikling som et større samarbejdsforum og andre som et netværk, der er forankret i styregruppen for

klyngen. Fælles for klyngerne er dog, at de alle har organiseret sig, således at de i dag står stærkere i det fremtidige arbejde. I Mols i Udvikling er eksempelvis 23 arbejdsgrupper blevet dannet under den overordnede organisering med et formandskab i spidsen. Det betyder, at der nu arbejdes på 23 forskellige projekter i området, som alle enten allerede har gjort en forskel eller på sigt vil gøre det. På den måde er organiseringen med til at forbedre rammerne for det gode liv i landsbyerne.

4.2. KOMMUNIKATION

Når landsbyer skal blive bedre til at samarbejde, spiller kommunikationen en afgørende rolle. Som en del af pilotforløbene har alle klyngerne derfor fået en fælles hjemmesideplatform, og de har oprettet en facebookside eller en facebookgruppe.

Mål

At etablere en styrket og koordineret kommunikation, der dels sikrer information om klyngen til borgerne og dels sikrer involvering af borgerne.

For at klarlægge hvorvidt der er sket en ændring på det kommunikative plan, har styregrupperne fået tre spørgsmål i forbindelse med evalueringen. Tilsammen kan de tre spørgsmål fortælle, hvorvidt klyngerne har levet op til de kommunikative målsætninger.

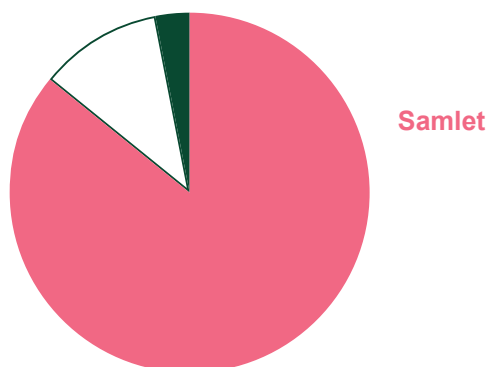
SPØRGSMÅL 1

Dialogen har øget kendskabet til landsbyerne og deres aktiviteter (n=37)

☐ Hverken / eller

☒ Helt enig og enig

☐ Helt uenig og uenig

	Mols i Udvikling (n=0 ⁶)	Landet mellem fjordene (n=9)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=37)
Helt enig	-	33 %	12 %	58 %	13 %	32 %
Enig	-	56 %	76 %	34 %	61 %	54 %
Hverken / eller	-	11 %	12 %	8 %	13 %	11 %
Uenig	-	0 %	0 %	0 %	13 %	3 %
Helt uenig	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Samlet set tegner der sig et klart billede af, at dialogen har ført til øget kendskab mellem landsbyerne. 86 % af respondenterne er tilsammen helt enige og

enige i dette, mens kun 3 % er uenige, og ingen er helt uenige.

Tannisbugt er den mindst positive klynge og dermed den klynge, der ud fra en selvurdering har fået mindst udbytte af dialogen på tværs. Når det er sagt, er der dog stadig 74 %, som er helt enige og

enige. Landet på Midtfyn krediterer som den klynge, der udtrykker størst udbytte af dialogen på tværs. 92 % er her helt enige og enige.

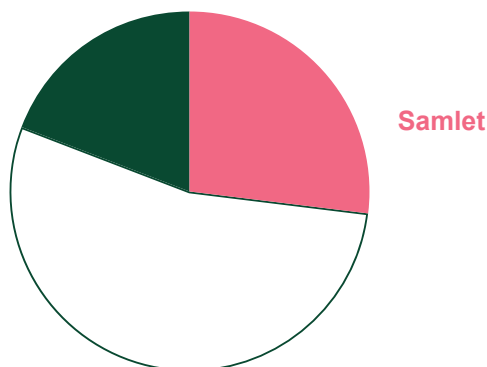
SPØRGSMÅL 2

Dialogen har ført til væsentlig bedre koordinering mellem landsbyerne (n=37)

☐ Hverken / eller

☒ Helt enig og enig

☒ Helt uenig og uenig

	Mols i Udvikling (n=07)	Landet mellem fjordene (n=9)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=37)
Helt enig	-	0 %	0 %	25 %	0 %	8 %
Enig	-	22 %	0 %	33 %	12 %	19 %
Hverken / eller	-	56 %	88 %	42 %	38 %	54 %
Uenig	-	11 %	12 %	0 %	50 %	16 %
Helt uenig	-	11 %	0 %	0 %	0 %	3 %

Opbygning af nye rutiner for koordinering mellem landsbyerne er krævende, og noget som tager tid at etablere. Derfor kan man forvente, at respondenterne er mere kritiske i deres syn på, hvad koordineringen har betydet. Besvarelsene til Spørgsmål 2 viser da også, at det øgede kendskab

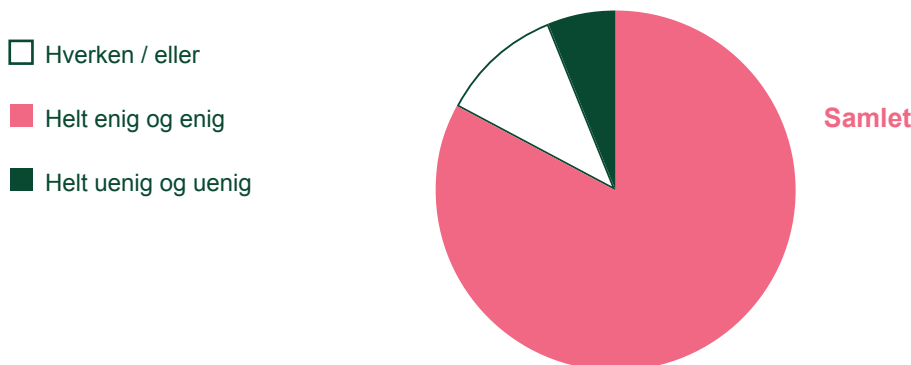
til landsbyerne imellem ikke nødvendigvis fører til bedre koordinering mellem landsbyerne. Hele 54 % svarer hverken / eller, mens kun 27 % er helt enige eller enige i en forbedring. 19 % er uenige eller helt uenige.

Specifikt i de enkelte klynger er koordineringen lykkedes bedst i Landet på Midtfyn. Her er 58 % af respondenterne helt enige og enige i, at koordineringen er væsentligt forbedret, og ingen er uenige. VestRum og Tannisbugt er i den anden ende af

skalaen de klynger, hvor koordineringen har været mest udfordret. I VestRum er der ingen, som mener, koordineringen er forbedret, og 88 % svarer hverken / eller. Tannisbugt har flest reelt negative svar med 50 %, der er uenige.

SPØRGSMÅL 3

Hjemmesiden er en vigtig brik i det fortsatte arbejde med at styrke klyngens identitet (n=37)

	Mols i Udvikling (n=0 ⁸)	Landet mellem fjordene (n=9)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=37)
Helt enig	-	11 %	63 %	83 %	26 %	48 %
Enig	-	67 %	25 %	17 %	38 %	35 %
Hverken / eller	-	22 %	12 %	0 %	12 %	11 %
Uenig	-	0 %	0 %	0 %	12 %	3 %
Helt uenig	-	0 %	0 %	0 %	12 %	3 %

Tilsammen er 83 % af respondenterne helt enige og enige i, at hjemmesiden udgør en vigtig brik i styrkelsen af klyngens fælles identitet. Kun 6 % er uenige og helt uenige. På den måde tegner der

sig et klart billede, hvor respondenterne mener, at hjemmesiden har en afgørende rolle i den kommunikative del af projektet.

I de fire klynger, der foreligger tal på, er det kun Tannisbugt, der med 24 % er direkte uenige i, at hjemmesiden har en afgørende betydning som platform for at udvikle en fælles identitet i klyngen. Tannisbugt er i den forbindelse den eneste klynge, hvor det ikke er lykkedes at skabe en struktur omkring driften af hjemmesiden. I de andre tre klynger er ingen uenige eller helt uenige. Det viser samlet set, at den mest gængse opfattelse er, at hjemmesiden er et vigtigt redskab til at kommunikere en fælles identitet.

Eksempel: Alle klyngerne har gennem processen oprettet en fælles hjemmeside, på samme måde som de har oprettet enten en fælles facebookside eller facebookgruppe. På den måde har de alle

skabt en platform, som gør det mulig både at kommunikere til hele områdets befolkningsgruppe såvel som koordinere denne kommunikation. Der er dog foregået mange andre tiltag lokalt i klyngerne for at komme i dialog med borgerne om etableringen af klyngen. Et eksempel på en vellykket kommunikation i pilotprojektet ses hos landsbyklyngen Tannisbugt. Gennem et samarbejde med kommunen valgte styregruppen at kommunikere borgerundersøgelsen ud til borgerne i klyngen via e-Boks metoden. Kommunen sendte borgerundersøgelsen ud, hvilket gav den højeste svarprocent på borgerundersøgelsen.

4.3. INVOLVERING

Hvis pilotprojekt Landsbyklynger skal blive en succes, er det afgørende, at borgerne bliver involverede. Metoden i pilotprojektet baserer sig på en borgerdreven tilgang, og kan derfor ikke lade sig gøre uden et stærkt lokalt engagement. Både i form af repræsentanter til styregruppen og til nedsatte arbejdsgrupper, men også involveringen af den bredere befolkning i forbindelse med eksempelvis borgerundersøgelsen og dialogmøder.

Mål

At involvere borgerne via spørgeskemaundersøgelser, borger- og dialogmøder samt etablering af arbejdsgrupper. For at svare på, om ovenstående mål er blevet indfriet, har respondenterne besvaret to spørgsmål omkring involvering.

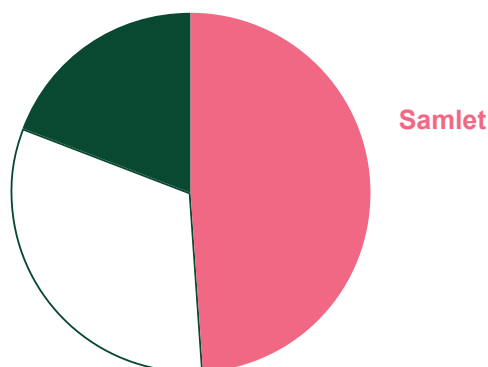
SPØRGSMÅL 1

Projektet er lykkedes tilfredsstillende med at involvere borgerne (n=55)

☐ Hverken / eller

☒ Helt enig og enig

☐ Helt uenig og uenig

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=9)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=55)
Helt enig	44 %	0 %	0 %	33 %	0 %	22 %
Enig	50 %	12 %	25 %	17 %	12 %	27 %
Hverken / eller	6 %	33 %	50 %	50 %	50 %	32 %
Uenig	0 %	33 %	25 %	0 %	38 %	15 %
Helt uenig	0 %	22 %	0 %	0 %	0 %	4 %

Samlet set viser resultaterne stor spredning på spørgsmålet om, hvorvidt involveringen er lykkedes tilfredsstillende eller ej. Respondenterne svarer ud fra deres egne forventninger til involvering og ikke ud fra hvor mange nye frivillige, der f.eks. er kommet

til i løbet af klyngedannelse. 49 % er tilsammen helt enige og enige i, at involveringen er lykkedes, mens 19 % er helt uenige og uenige. 32 % svarer hverken / eller og er ikke overbeviste om, at involveringen er lykkedes.

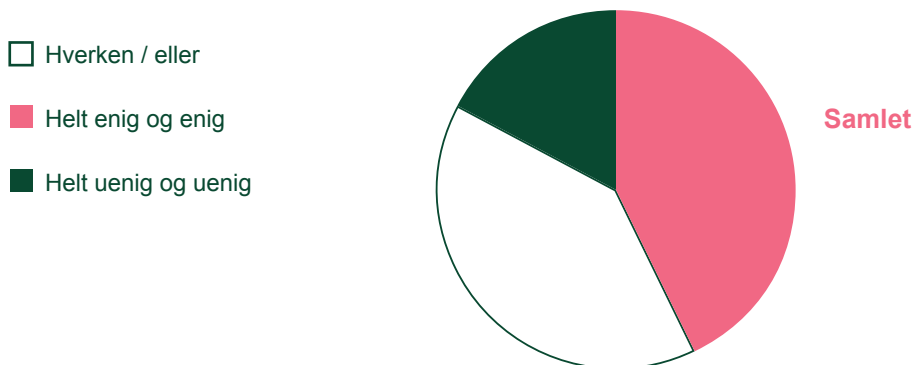
Med sammenlagt 94 %, der er helt enige og enige, er Mols i Udvikling den eneste klynge, hvor involveringen er lykkedes tilfredsstillende. Resultaterne fra de resterende klynger tegner et billede af, at

involveringen har udfordret styregrupperne. Størst har udfordringen været i Landet mellem fjordene, hvor 55 % er uenige og helt uenige i at involveringen er lykkedes.

SPØRGSMÅL 2

Projektet har styrket frivilligheden blandt borgerne.

Tiltag og aktiviteter kan realiseres nu, som ikke kunne det før (n=55)

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=9)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=55)
Helt enig	50 %	0 %	0 %	17 %	0 %	20 %
Enig	44 %	22 %	0 %	25 %	0 %	23 %
Hverken / eller	6 %	33 %	88 %	58 %	50 %	40 %
Uenig	0 %	33 %	12 %	0 %	50 %	15 %
Helt uenig	0 %	12 %	0 %	0 %	0 %	2 %

Til Spørgsmål 2 svarer i gennemsnit 40 % hverken / eller. Det viser, at en stor del af respondenterne ikke er klar over, hvorvidt frivilligheden er styrket i en sådan grad, at nye tiltag kan realiseres. At styrke frivilligheden til at realisere nye tiltag kræver tid, og realistisk set mere tid end der har været i forløbet.

Derfor er det ikke overraskende, at en stor gruppe af respondenterne svarer hverken / eller. 43 % svarer samlet set, at de er helt enige eller enige i, at frivilligheden er styrket, så nye tiltag kan realiseres, mens 17 % tilsammen er helt uenige eller uenige i dette.

Der tegner sig et billede af nogle meget forskellige pilotforløb i relation til borgerinddragelsen og styrkelsen af frivilligheden. I Mols i Udvikling mener 94 %, at frivilligheden er styrket i en sådan grad, at nye tiltag kan realiseres, mens de andre klynger er lykkedes i mindre grad. Tannisbugt og VestRum er de klynger, der er mest i tvivl om, hvorvidt frivilligheden er styrket. I VestRum svarer hele 88 % hverken / eller til spørgsmålet, og de resterende 12 % er uenige i, at involveringen har styrket frivilligheden, så nye tiltag kan realiseres.

arbejdet med at rekruttere borgere med specifikke kompetencer inden for eksempelvis kommunikation, lokalhistorie og erhvervslivet. Et konkret eksempel, som viser, hvordan klyngeprojektet har arbejdet specifikt med involvering, er det områdekontor, som er åbnet i Landet mellem fjordene. På områdekontoret kan borgerne komme med deres gode idéer, de kan høre om mulighederne for at blive frivillig, og de kan se, hvad der sker i området.

Eksempel: Alle klyngerne har organiseret sig med en borgerinvolveringsgruppe, som har arbejdet specifikt med at involvere så mange borgere som muligt i forløbet. På samme måde har disse grupper

4.4. KOMMUNESAMARBEJDE

Selvom pilotprojekt Landsbyklynger er et borgerdrevet projekt, så spiller kommunen en vigtig rolle. Der arbejdes gennem projektet på, at styrke samarbejdet mellem landsbyerne og de planer for udvikling, som kommunen har.

Mål

At etablere et styrket samarbejde med kommunen, så borgere og kommune i fællesskab kan optimere den kommunale service.

Hvorvidt ovenstående mål er blevet indfriet, kan besvares ved at se på respondenternes svar på det spørgsmål, de er blevet stillet i den forbindelse.

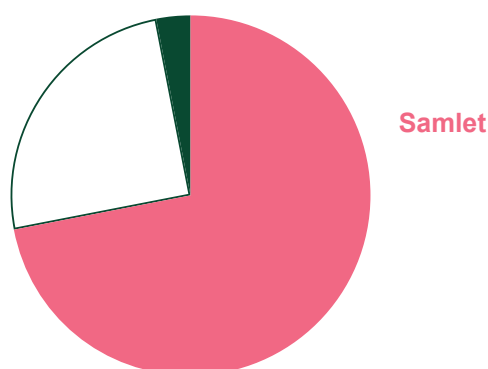
SPØRGSMÅL 1

Projektet har styrket samarbejdet med kommunen. Borgere og kommune har nu en bedre forståelse for, hvordan de kan udvikle projekter sammen (n=55)

☐ Hverken / eller

☐ Helt enig og enig

☐ Helt uenig og uenig

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=9)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=55)
Helt enig	33 %	12 %	0 %	50 %	12 %	25 %
Enig	50 %	44 %	63 %	42 %	38 %	47 %
Hverken / eller	17 %	44 %	37 %	0 %	38 %	25 %
Uenig	0 %	0 %	0 %	8 %	12 %	3 %
Helt uenig	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Med 72 % af respondenterne som tilsammen er helt enige og enige i udsagnet, tegner der sig et billede af, at samarbejdet mellem landsbyerne og kommu-

nerne er forbedret. Kun 3 % af respondenterne er uenige, mens ingen er meget uenige.

Igen ses interne forskelligheder mellem de enkelte klynger. Landet på Midtfyn er med 92 % den klynge, der er mest enig i udsagnet. Sammen med Mols i Udvikling, hvor 83 % samlet set er helt enige og enige, adskiller de to klynger sig positivt. Tannisbugt er den klynge, hvor der er størst spredning internt i egen styregruppe på spørgsmålet.

Eksempel: Siden skolen i Gislev på Fyn for fem år siden lukkede ned, og eleverne i stedet blev sendt til skolen i Ryslinge, har der i området været et ønske om at få en cykelsti, så de store børn kan tage

cyklen i skole. Styregruppen for Landet på Midtfyn gik i offensiven på borgernes vegne og tog initiativ til at starte en underskriftindsamling for at få anlagt en cykelsti fra Gislev til Fjellerup.

Gruppen tog kontakt til kommunen og sendte et brev til Teknik- og Miljøudvalget, som kvitterede ved at deltage i et møde, hvor styregruppen kunne fremføre borgernes sag. Herefter deltog styregruppen i et åbent udvalgsmøde forud for budgetlægningen, og via samarbejdet med kommunen blev cykelstien efterfølgende en realitet.

4.5. MØDESTEDER

Fælles mødesteder har stor betydning for hverdagslivet og styrker i dagligdagen sammenhængskraften i lokalsamfundene. Ligeledes styrker fælles mødesteder det personlige netværk og det sociale fællesskab blandt borgerne. Det er derfor afgørende, at en klynges mødesteder matcher de behov, der er blandt borgerne.

Mål

At gennemføre en kortlægning af mødesteder i klyngen og udarbejde en plan for nødvendige tilpasninger.

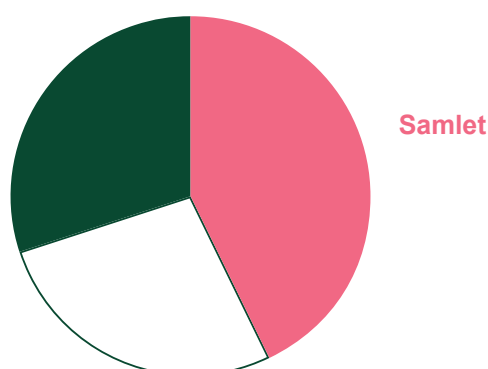
SPØRGSMÅL 1

Projektet har gennemført en kortlægning af mødesteder i landsbyklyngen. Kortlægningen har ført til, at klyngen har foretaget en eller flere nødvendige tilpasninger (n=55)

☐ Hverken / eller

☒ Helt enig og enig

☐ Helt uenig og uenig

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=9)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=55)
Helt enig	22 %	11 %	0 %	33 %	0 %	16 %
Enig	56 %	11 %	13 %	17 %	12 %	27 %
Hverken / eller	22 %	34 %	24 %	25 %	38 %	27 %
Uenig	0 %	22 %	50 %	25 %	25 %	20 %
Helt uenig	0 %	22 %	13 %	0 %	25 %	10 %

Den kortlægning, som er blevet foretaget i projektet, viser stor spredning i styregruppemedlemmernes opfattelse af, om kortlægningen har ført til nødvendige tilpasninger. Tilpasninger er noget, der tager tid at implementere. Med det in mente er det naturligt at forvente, at respondenterne vil være kritiske overfor spørgsmålet om, hvorvidt tilpasningerne

er lykkedes. Med afsæt i ovenstående mener 43 % samlet set, at kortlægningen har ført til tilpasninger, mens 27 % siger hverken / eller, og 30 % samlet set er uenige. Med den store spredning er det ikke lykkedes overbevisende at bruge kortlægningen til at foretage de nødvendige tilpasninger. Derfor er det relevant at se nærmere på de enkelte klynger.

Igen har Mols i Udvikling og Landet på Midtfn de mest positive tilbagemeldinger. Her er henholdsvis 78 % og 50 % samlet set helt enige og enige i, at kortlægningen har ført til tilpasninger. I de øvrige tre klynger er de tilsvarende procentsatser henholdsvis 22 % (Landet mellem fjordene), 13 % (VestRum) og 12 % (Tannisbugt). I forlængelse heraf er henholdsvis 44 % (Landet mellem fjordene), 63 % (VestRum) og 50 % (Tannisbugt) uenige eller helt uenige i udsagnet.

I forhold til hele evalueringen er det netop på dette spørgsmål om nødvendige tilpasninger, at respondenterne er mest uenige. Det viser, at kortlægningen af mødesteder ikke på nuværende tidspunkt har ført til de tilpasninger, der var formålet med projektet. Samtidigt er det dog vigtigt at nævne, at projektet arbejder med langsigtede mål, hvorfor

resultatet på længere sigt kan ændre sig i positiv retning.

Eksempel: Mols i Udvikling har arbejdet målrettet med etablering af et nyt fælles kulturhus for klyngens aktører. Kulturhuset skal placeres centralt i klyngen med indendørs stiforbindelse til den eksisterende hal. Det unikke ved det nye mødested er, at det både skal fungere som base for en kommunal børnehave, som sognehus, hvor flere menighedsråd har lokale og i relation til idrætsforeningen. Borgere med forskellige behov vil på den måde krydse hinandens veje i hverdagen. Byggeriet skal påbegyndes i 2018. Byggeprojektet viser, hvordan en kortlægning af borgernes ideer og kommunale behov kan føre til udvikling af nye typer mødesteder.

4.6. AKTIVITETSUDBUD

Fritidslivet har stor betydning for den enkelte, og gode aktivitetstilbud er med til at gøre et område attraktivt, hvilket kan tiltrække og fastholde borgere. Derfor er det nødvendigt at undersøge, om klyngerne gennem processen har fået tilpasset deres aktivitetstilbud til borgernes behov.

Mål

At gennemføre en kortlægning af aktivitetstilbud i klyngen og udarbejde en plan for nødvendige tilpasninger.

I borgerundersøgelsen, der er foretaget som en del af kortlægningen, er der spurgt ind til borgernes syn på eksisterende aktiviteter, forslag til tilpasninger og idéer til udvikling af nye aktiviteter. I Evalueringen svarer styregruppens medlemmer på, hvorvidt kortlægningen har ført til tilpasninger på dette område.

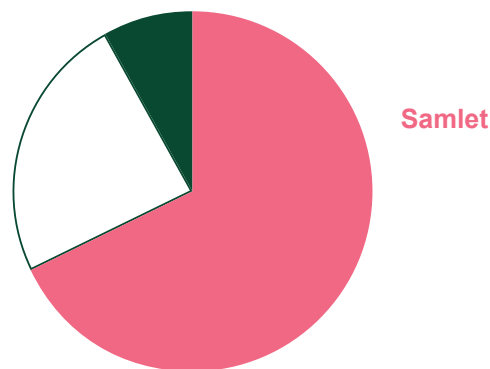
SPØRGSMÅL 1

Kortlægningen har ført til et eller flere nye samarbejder eller tilpasninger af eksisterende tiltag (n=54)

☐ Hverken / eller

☒ Helt enig og enig

☐ Helt uenig og uenig

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=8)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=54)
Helt enig	33 %	38 %	25 %	25 %	0 %	26 %
Enig	61 %	25 %	38 %	50 %	12 %	42 %
Hverken / eller	6 %	25 %	25 %	25 %	63 %	24 %
Uenig	0 %	12 %	0 %	0 %	0 %	2 %
Helt uenig	0 %	0 %	12 %	0 %	25 %	6 %

Samlet set svarer 68 %, at de er helt enige og enige i, at kortlægningen har ført til nødvendige tilpasninger. 24 % svarer hverken / eller, mens 8 % samlet set helt uenige og uenige. Klyngerne har haft et år til at gennemføre hele processen fra indsamling af idéer til tilpasninger og udvikling af nye tiltag. Der

har derfor ikke været lang tid at løbe på. På den korte tid, der har været at arbejde med tilpasninger, må det derfor konkluderes, at det kan lade sig gøre, at lave nødvendige tilpasninger på aktivitetsområdet ved at inddrage borgerne.

Mere specifikt viser resultaterne, at der i fire klynger er opstået nye samarbejder eller tilpasninger af de eksisterende aktivitetsudbud. Kun i Tannisbugt ses den modsatte tendens, hvor 25 % er helt uenige og 63 % svarer hverken / eller.

Det er i forlængelse heraf vigtigt at huske på, at arbejdet med at omsætte idéer til nye aktivitetsudbud tager tid. Et aspekt i den forbindelse er, at flere af de tiltag, som er startet, først vil have en effekt længere ude i fremtiden. I den optik kan det forventes, at der om et år eller to, vil være tegnet et andet billede, og at ovenstående tal vil se anderledes ud.

Eksempel: I VestRum er et fælles fodboldhold, FC VestRum, blevet dannet. FC VestRum er et samarbejde mellem tre klubber i klyngens geografi. Klubber, der ikke længere selv kunne stille hold med et tilstrækkeligt antal spillere. Nu er klubberne gået sammen og har skabt et fælles hold, som fungerer. På den måde viser FC VestRum, at foreningerne styrkes ved at samarbejde, og det gavner kvaliteten i de tilbud, der er til borgerne i klyngen som helhed.

5.

MULIGHEDER OG UDFORDRINGER

Som en del af evalueringen til styregruppemedlemmerne blev der, som tidligere skrevet, stillet en række åbne spørgsmål. To af disse omhandlede henholdsvis positive betydninger af pilotforløbene og udfordringer i processen.

Spørgsmål 1

Hvilken positiv betydning af pilotprojektet vil du fremhæve?

Spørgsmål 2

Hvad har været den største udfordring?

For at skabe det bedst mulige overblik er alle respondenternes udsagn blevet analyseret og kategoriseret i en række opstillede temaer. Det har gjort det muligt at se de fællestræk, som går igen i pilotprojekterne imellem. Og det er netop disse fællestræk, de kommende afsnit vil præsentere.

5.1. PILOTPROJEKTETS MULIGHEDER OG STYRKER

Samlet set er der i evalueringen 53 forskellige kommentarer til, hvilke positive effekter pilotprojekt Landsbyklynger har medført. Disse omhandler alle de fire temaer social kapital, stedbundne potentialer, kommunikation og borgerinvolvering. Rapporten vil i de kommende afsnit redegøre for de positive betydninger inden for hvert af disse temaer.

5.1.1. ØGET SOCIAL KAPITAL

Af de 53 kommentarer omhandler 39 af dem samarbejde. Både mellem borgerne, foreningerne, landsbyerne, sognene og kommunen.

"Vi har fået et større fællesskab i lokalsamfundet. En fornemmelse af, at vi sammen kan mere". "Det er blevet åbenlyst, at det er nødvendigt at samarbejde på tværs af byerne"

Styregruppemedlemmer

"Man er gået fra sådan en lidt surmulende selvretfærdighed og fokus på fortiden til et meget mere frugtbart fokus på, hvordan området kommer videre ved at samarbejde"

Proceskonsulent

"Det at kunne se over sognegrænser og se, at andre landsbyer har de samme problemer og udfordringer, har haft betydning for

den måde vi ser hinanden på. Der er åbnet op for erkendelse og dialog mellem de enkelte sogne"

Styregruppemedlem

Som citaterne viser, har etableringen af landsbyklyngerne ført til stærkere samarbejder mellem netværk og åbnet øjnene for nye brobyggende relationer mellem forskellige dele af klyngen. Alt dette handler om øget social kapital.

Social kapital defineres i faglitteraturen "som summen af normer, tillid og netværk" og beskrives som "den værdi man har i kraft af sit sociale netværk eller igennem medlemskab af en bestemt gruppe"⁹. I klyngesammenhæng handler social kapital derfor om relationerne mellem borgere, foreninger og netværk i den enkelte landsbyklynge. Det er her erfaringer udveksles, tjenester udføres, og viden deles. I hverdagslivet udfolder dette sig gennem oplevelsen af sammenhængskraft i den enkeltes liv og i de fælles mål, klyngere sætter for fremtiden. Social kapital handler om fællesskabs evne til at samarbejde og bruge de ressourcer, der samlet set er, for at nå fælles mål. Mål, der ikke var mulige at opnå for den enkelte landsby eller borger alene.

Evalueringen viser meget tydeligt, at pilotforløbene har øget den sociale kapital i landsbyerne, men også at den er styrket i klyngen som helhed. En af respondenterne skriver i evalueringen, hvordan den lille landsby kan drage fordel af den samlede sociale kapital, der er i hele klyngen. Det viser sig eksempelvis i forhold til kommunen:

"Samarbejdet omkring cykelstien viser tydeligt værdien af at stå sammen. Politikerne kunne ikke underkende så mange underskrifter, og fællesskabets møder med politikerne og embedsmænd skabte grundlaget"
Styregruppemedlem

At stå sammen over for kommunen beskrives som en styrke, de enkelte landsbyer kan trække ud af samarbejdet i klyngen. Hvis man vil indfri større mål er indgåelsen i brobyggende netværk med hele klyngen afgørende. Jo flere landsbyer, der går sammen om at fremføre en fælles sag, desto bedre er muligheden for at nå egne mål.

Den amerikanske forsker Robert D. Putnam skelner mellem brobyggende og afgrænsende social kapital¹⁰. De begreber kan bruges til at anskue, hvordan landsbyklynger får det største udbytte af samarbejde. Den brobyggende sociale kapital handler om evnen til at samarbejde ud over egne grænser. I landsbysammenhæng kan det f.eks. være den enkelte forenings evne til at samarbejde med naboforeningen eller landsbyens generelle samarbejde med nabolandsbyen. Den afgrænsede sociale kapital handler om evnen til at løse interne opgaver. I foreningsregi vil det handle om evnen til at drive forening for medlemmerne og i landsbyen at hjælpe hinanden.

En landsby eller en forening kan godt have en meget høj grad af afgrænsende social kapital, men en meget lav grad af brobyggende social kapital. Så vil landsbyen være godt internt sammenhængende og foreningen god til at drive forening for medlemmerne. Men i landsbyen ved man ikke ret meget om nabobyen, og foreningen ved ikke ret meget om dem, der ikke er medlemmer. Og det er netop evnen til at kigge ud over egne grænser, der er vigtig, når befolkningstallet falder, medlemmerne bliver færre i foreningerne, og skolen oplever elevnedgang. Det er hverdag i mange landdistrikter. Det betyder, at den brobyggende sociale kapital er nøglen til landsbyernes omstilling, og det er netop disse typer samarbejder, som pilotprojekt Landsbyklynger handler om. Derfor er det heller ikke overraskende, at 39 af de 53 kommentarer handler om samarbejde. Det er netop samarbejde, landsbyerne har brug for, og det de får, ved at etablere sig som klynge.

5.1.2. STEDBUNDNE POTENTIALER SOM EN STOR GEVINST

I udvikling af landsbyklyngerne skal der sættes på de stedbundne potentialer i form af landskabelige, bygningskulturelle, historiske og menneskelige ressourcer. I pilotprojekt Landsbyklynger er der arbejdet med dette via den borgerundersøgelse, som har fundet sted i hver klynge i forbindelse med kortlægningen i anden fase af processen. Styregrupperne har ligeledes arbejdet med en kortlægning af de særlige karaktertræk og potentialer, der findes i klyngen. Stedbundne potentialer henviser således til, hvordan borgerne gennem pilotforløbene har fået øjnene op for de mange potentialer, der findes i klyngens geografi. I evalueringen beskriver flere, hvordan deres mødesteder er blevet synliggjort, og hvordan deres potentialer er blevet præsenteret.

"Det har været en øjenåbner i forhold til de øvrige sognes potentialer og muligheder for samarbejde på tværs" og "Områdets mange aktiviteter er blevet synliggjort og dermed nye muligheder for samarbejde"
Styregruppemedlemmer

Evalueringen viser, at der er store ressourcer gemt i lokalbefolkningerne. Et er det engagement, som styregruppemedlemmerne i de fem klynger har investeret undervejs. Noget andet er den viden og de idéer, de mange borgere og frivillige i arbejdsgrupperne er kommet med. Endvidere er der alle de idéer og syn på de stedbundne potentialer, som borgerne i hver klynge har kortlagt via borgerundersøgelsen.

Det er derfor fremadrettet relevant at se på, hvordan kortlægningen af de stedbundne potentialer kan omsættes i konkrete samarbejder og tiltag. Det er en vanskelig opgave, da det netop er den brobyggende sociale kapital, der skal bringes i spil, til at gøre dette. Den brobyggende sociale kapital er stadig under opbygning i klyngerne og derfor krævende at udvikle. Lykkes det med de brobyggende samarbejder er det her, de største gevinster er at hente.

5.1.3. KOMMUNIKATION SKABER SAMMENHÆNGSKRAFT

Den forbedrede kommunikation knytter sig til øget social kapital og stedbundne potentialer. Det er igennem kommunikationen, at de enkelte aktører i landsbyklyngerne er begyndt at samarbejde, og kommunikationen har gjort det muligt at øge synliggørelsen af de stedbundne potentialer. F.eks. i forhold til, hvad der foregår af aktiviteter i nabolands-

byerne. Overordnet har eksempelvis oprettelsen af en hjemmeside som fælles kommunikationsplatform gjort det muligt at følge med i, hvad der sker i hele landsbyklyngen. På den måde har landsbyerne ikke blot fået et bedre kendskab til hinanden, men de ved nu også, hvad der sker rundt omkring dem.

"Man ved meget mere om, hvad der sker i de små samfund"

Styregruppemedlem

Ved blot at have en fælles kalender kan de enkelte landsbyer bedre planlægge aktiviteter, samtidigt med de hele tiden er bevidste om, hvad der er af arrangementer og øvrige tilbud i klyngen som helhed. En forbedret kommunikation er derfor et væsentlig parameter for, at borgerne oplever sammenhængskraften i landsbyerne og i klyngen som helhed. De fælles mødesteder, hvor borgerne mødes og mundtligt udveksler hverdagsinformationer, understøtter dette, men en hjemmeside og facebookside når bredere ud.

"Når der er flere projekter og aktiviteter i gang samtidigt, er det væsentligt, at dem der står bag får snakket sammen og sikrer, at der opstår synergi frem for konkurrence"

Proceskonsulent

5.1.4. BROBYGNING PÅ TVÆRS AF FAGLIGE KOMPETENCER

Mængden af frivillige samt de frivilliges engagement og ressourcer er afgørende for, om etableringen og udviklingen af landsbyklyngen vil lykkes eller ej. Blandt respondenterne beskrives det blandt andet, at projektet giver lokalområdet et øget fokus på, hvordan borgerne involveres.

"Mange borgere er blevet involveret i et større formål. Det er fedt, at folk vil kæmpe for at skabe et skønt område for dem selv og for fremtidens borgere"

Styregruppemedlem

Det pointeres, at pilotforløbene har skabt et generationssamarbejde, hvor frivillige i alle aldre arbejder sammen. Brobygning på tværs af generationer har styrket den social kapital, der bringer faglige og menneskelige kompetencer i spil blandt borgere, som ellers ikke nødvendigvis ville mødes. Borgerinvolveringen understøtter derved den brobygning, der styrker klyngen. Det er en kæmpe styrke for de enkelte landsbyer og klyngen som helhed, at pilotforløbene i sin tilgang inviterer borgerne ind, fordi det understøtter borgernes ejerskab og indflydelse på udviklingen af løsninger i klyngen.

En undersøgelse fra 2014 omhandlende udviklingen i frivilligt arbejde viser, at 46 % af dem, der laver frivilligt arbejde, begynder, fordi de brænder for sagen¹¹. I dag er frivilligheden under forandring. Hvor man tidligere var frivillig under strukturerede rammer, ønsker mange i dag i højere grad at have frihed i det frivillige arbejde. Det betyder, at mange ikke længere ønsker at deltage i fastlagte møder med strukturerede dagsordenen, men i stedet foretrækker at hjælpe med netop det, de er gode til og brænder for¹².

Netop denne tilgang til frivillighed imødekommer pilotprojekt Landsbyklynger. Det pointeres i besvarelserne, at det er positivt, at alle kan fremsætte idéer, og at en landsbyklynge ikke er en traditionel forening, men et samarbejdsudvalg eller netværk. På den måde kan man arbejde med netop det, man har lyst til og undgå eksempelvis generalforsamlinger og bestyrelsesposter, som mange gerne vil slippe for i dag.

"Det er ikke alle frivillige der bryder sig om at holde møder, administrere, organisere og koordinere. For mange handler det om at skabe noget konkret i kortere perioder"

Styregruppemedlem

Med organiseringen i en styregruppe og de underliggende arbejdsgrupper, får man med projektet mulighed for at engagere sig frivilligt i netop den sag, man brænder for.

5.2. UDFORDRINGER OG SVAGHEDER I PROCESSEN

Styregruppernes medlemmer har foruden de positive betydninger af projektet ligeledes peget på de største udfordringer. De tre temaer samarbejde, borgerinvolvering samt arbejdet med organisering og langsigtet planlægning træder frem. Tilsammen præsenterer de pilotforløbenes største udfordringer. Disse temaer danner rammen for de kommende afsnit.

5.2.1. SAMARBEJDE OG BAGSIDEN AF MEDALJEN

På samme måde som pilotforløbene har haft en enorm stor og positiv betydning for samarbejdet mellem borgere, byer og kommune, ligeledes har samarbejdet også været en kæmpe udfordring mellem hver af disse parter.

"At starte projektet uden et konkret kendskab til opbakningen fra lokalsamfundets side. Og man kan stadig være i tvivl om den reelle opbakning fra den brede befolkning, som ikke nødvendigvis ytrer sig"

Styregruppemedlem

Det har udfordret samarbejdet yderligere der, hvor byer og sogne tidligere har kæmpet imod hinanden. I flere lokalsamfund er befolkningen vokset op med en konkurrencementalitet over for de nærliggende byer og sogne, og disse kulturelle barrierer har været svære at arbejde med og nedbryde.

"Der ligger nok lidt strid i krogene"

Styregruppemedlem

"At overvinde gammelt nag og mistro"

Styregruppemedlem

Som citaterne bevidner, kan kulturarven spille negativt ind i forhold til at bygge en tro og tillid i klyngen som en fælles enhed, hvor de enkelte landsbyer bliver styrket ved at samarbejde om fælles mål. Med udgangspunkt i ovenstående ses det altså tydeligt, at pilotforløbene er udfordret på det nødvendige samarbejde, der tilfører landsbyerne social kapital. Det betyder, at de klynger, der har en god kemi og en positiv fælles kulturarv, har bedre odds for at blive succesfulde, da de ikke først skal nedbryde fordomme over for hinanden. Det er derfor en vigtig faktor at have med i ligningen, når et projekt startes op.

5.2.2. TORDENSKJOLDS SOLDATER BRÆNDER UD

Flere af respondenterne nævner, at det har været udfordrende at få lokalbefolkningen bragt i spil. Flere af klyngerne har oplevet, at det ofte er Tordenskjolds soldater, der træder til. Det har derfor været svært at få "nye frivillige" med. Tilsvarende har det været udfordrende at få mennesker med de rette kompetencer bragt i spil i arbejdsgrupperne. Netop på grund af den manglende rekruttering har det være en udfordring i klyngerne, at ledende frivillige undervejs er brændt ud.

"Det er udfordrende at fastholde momentum og kraft hos de frivillige"

Styregruppemedlem

De steder, hvor det har knebet med rekrutteringen, har enkelte frivillige løftet en stor arbejdsbyrde.

"Arbejdsbyrden for dem der sidder i styregruppen og i kommunikationsgruppen med f.eks. etablering af hjemmesiden er større, end hvad man egentligt kan forvente af frivillige, der også har et fuldtidsarbejde at passe"

Styregruppemedlem

Kommunikationen er en stor og vigtig opgave. Kniber det med at få dækket opgaverne omkring kommunikation smitter det negativt af på resten af arbejdet. I flere af klyngerne er mulighederne for deltagelse ikke kommunikeret stærkt nok ud, således at nye frivillige ikke er kommet til. Var det lykkedes i højere grad, kunne opgaverne fordeles på flere hænder.

At borgerinvolveringen har været en udfordring bekræftes, hvis blikket vendes imod resultaterne fra de lukkede spørgsmål til selv samme fokuspunkt. Her mente samlet set 49 % og dermed under halvdelen, at pilotforløbene er lykkedes tilfredsstillende med at involvere borgerne. Endvidere mente 43 %, at pilotforløbene har styrket frivilligheden blandt borgerne, således at nye tiltag og aktiviteter kan realiseres.

5.2.3. USYNLIGE RESULTATER

Flere styregrupper har været udfordret ved at få søsat konkrete tiltag. Meget af arbejdet har været abstrakt og ikke givet synlige resultater. Eksempelvis spiller organiseringen af styregruppen og de underlæggende arbejdsgrupper en stor rolle, hvilket ikke udmynter sig i synlige resultater, men i en struktur, der skaber fundamentet for arbejdet. I den forbindelse har flere klynger været udfordret på det tunge beslutningsgrundlag, de skal igennem, for at få noget igangsat. Organiseringen af styregruppen har endvidere i flere tilfælde været svær for de frivillige. F.eks. beskriver et styregruppemedlem det således:

"Det er en udfordring at finde den bedste form for styregruppe og organisering i det hele taget. Meningerne om den bedste måde at køre tingene på er delte. Nogle er meget procesorienterede, men andre er meget resultatorienterede".

På den måde har det været svært for de frivillige at se langsigtet på udviklingen, da mange motiveres af resultater nu og her. I forbindelse med dette skal dog nævnes, at 83 % mente, at pilotforløbene har opbygget en fælles organisering, mens 94 % mente, at organiseringen arbejder fremadrettet med planlagte mål. Så selvom det har været en stor udfordring, er det alligevel i høj grad lykkedes i klyngerne.

6.

KONCEPT OG METODE

For at vurdere om landsbyklynger kan bruges som bæredygtig strategi til udvikling af landdistrikter, er det ud over at se på evalueringskriterierne nødvendigt at se på projektets overordnede koncept og metode. Med konceptet menes idéen om at understøtte samarbejder på tværs af landsbyer for herigennem at styrke livet på landet. Med metoden menes at gøre dette borgerdrevet. Det betyder, at det er frivillige borgere fra lokalsamfundene, der udgør grundstammen og drivkraften bag de enkelte klynger. Det gælder både i den organisatoriske

ledelse af klyngen, men også i de respektive og nedsatte arbejdsgrupper hvor der arbejdes med fælles mål, som borgerne har formuleret ud fra en fælles vision.

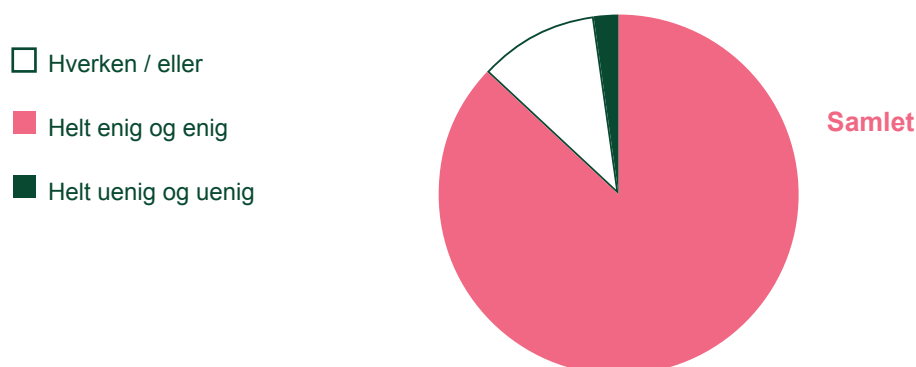
Til at belyse om konceptet virker, har styregruppe-medlemmerne fået tre spørgsmål, der spørger ind til holdbarheden af konceptet. Hvert af disse tre spørgsmål og resultaterne heraf vil i de kommende afsnit blive præsenteret enkeltvis.

6.1. LANDSBYER STÅR STÆRKERE, NÅR DE STÅR SAMMEN

SPØRGSMÅL 1

Projekt Landsbyklynger har arbejdet ud fra, at landsbyer står stærkere, når de står sammen. Er du enig i, at projektet har styrket jeres lokalsamfund ved at samarbejde med andre? (n=54)

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=8)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=54)
Helt enig	50 %	25 %	12 %	67 %	0 %	37 %
Enig	50 %	50 %	88 %	25 %	50 %	50 %
Hverken / eller	0 %	25 %	0 %	8 %	38 %	11 %
Uenig	0 %	0 %	0 %	0 %	12 %	2 %
Helt uenig	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Til det første spørgsmål angående projektets tese om, at landsbyer står stærkere, når de står sammen, svarer 87 % af respondenterne, at de er helt enige og enige i, at dannelsen af landsbyklynger styrker det enkelte lokalsamfund.

Det viser en klar opfattelse af, at pilotprojekt Landsbyklynger har styrket det enkelte lokalsamfund ved at samarbejde med andre.

Analysen viser, at fire ud af fem klynger peger på, at samarbejdet er styrket. I Mols i Udvikling og VestRum svarer 100 %, at det har styrket lokalsamfundet at samarbejde med andre, mens 50 % gør det i Tannisbugt. Her svarer 38 % også hverken / el-

ler. Der er således store lokale forskelle i udbyttet af samarbejdet, og Tannisbugt er den eneste klynge, hvor respondenter er direkte uenige i, at organisationen som klynge har styrket samarbejdet.

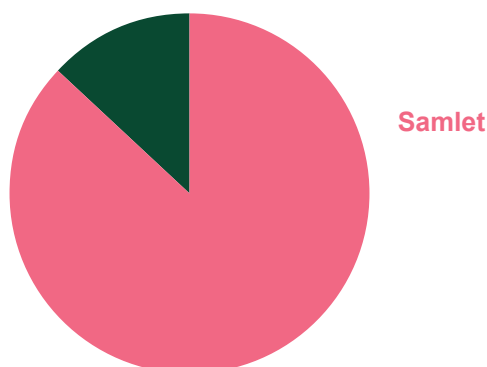
6.2 LANDSBYKLYNGER STYRKER EVNEN TIL LANGSIGTET PLANLÆGNING

SPØRGSMÅL 2

Har projektet højnet din evne til at se mere langsigtet på udviklingen af dit lokalområde? (n=54)

Ja

Nej

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=8)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=54)
Ja	83 %	88 %	100 %	92 %	75 %	87 %
Nej	17 %	12 %	0 %	8 %	25 %	13 %

Til det andet spørgsmål omhandlende den langsigtede udvikling svarer 87 % af respondenterne, at pilotprojektet har højnet deres evne til at se mere

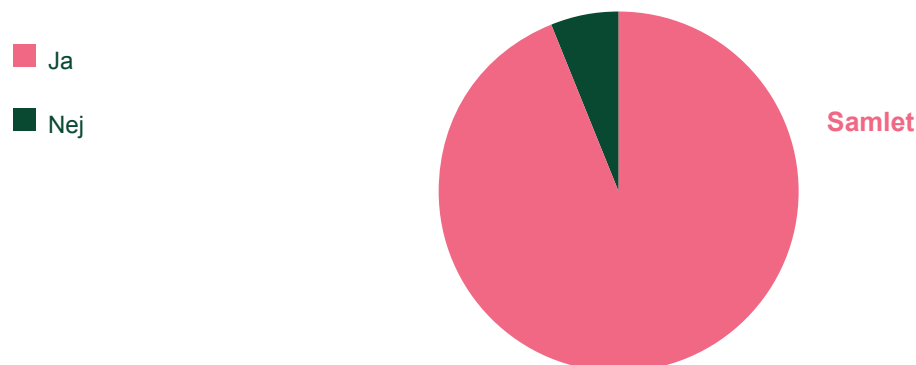
langsigtet på udviklingen af deres lokalområde. Således forbedrer organiseringen som landsbyklynge evnen til at arbejde med langsigtet planlægning.

Igen er der individuelle forskelle klyngerne imellem. VestRum markerer sig på den positive side, hvor 100 % mener, de er blevet bedre til at se langsigtet på udviklingen, mens Tannisbugt med 75 % præsenterer den laveste procentscore.

6.3 LANDSBYKLYNGER ANBEFALES TIL ANDRE LOKALSAMFUND

SPØRGSMÅL 3

Vil du anbefale projektet til andre lokalsamfund? (n=54)

	Mols i Udvikling (n=18)	Landet mellem fjordene (n=8)	VestRum (n=8)	Landet på Midtfyn (n=12)	Tannisbugt (n=8)	Samlet (n=54)
Ja	100 %	88 %	100 %	100 %	75 %	94 %
Nej	0 %	12 %	0 %	0 %	25 %	6 %

I forhold til projektets anbefalelsesværdighed svarer 94 %, at de vil anbefale det til andre lokalsamfund. Med en så høj grad af anbefalelsesværdighed målt på styregruppemedlemmernes vurderinger kan det

konkluderes, at trods de udfordringer, der har været undervejs, er fordelene større end ulemperne. Det kan betale sig for landsbyerne at etablere sig som landsbyklynge.

I tre af klyngerne i Mols i Udvikling, VestRum og Landet på Midtfyn vil 100 % af respondenterne anbefale projektet til andre lokalsamfund, mens 12 % i Landet mellem fjordene og 25 % i Tannisbugt svarer nej til spørgsmålet. Den samlede høje

anbefalingsprocent giver et stærkt incitament til relevansen af den kommende Kampagne med 25 nye landsbyklynger.

7.

KLYNGEDANNELSE SET MED KOMMUNALE ØJNE

Dette kapitel vil som det foregående fortsat se på projektets koncept og metode. Denne gang med udgangspunkt i de kommunale repræsentanter. Derudover vil projektets betydning for samarbejdet mellem kommune og lokalsamfund blive vurderet.

For at deltage i pilotprojekt Landsbyklynger har hver af de deltagende kommuner bidraget med 50.000 kr. i medfinansiering. Derudover har de bidraget med en kommunal medarbejder, som har deltaget i styregruppemøderne for de enkelte landsbyklynger. Spørgsmålet i forlængelse heraf er så: hvad får kommunen ud af det?

I en tid med stor bevågenhed på "lean" anvendelse af kommunale midler, faldende befolkningstal i

mange landdistriktskommuner og et stigende ønske blandt kommunerne om at arbejde borgerinddragende, er der brug for gode modeller til at strukturere samarbejdet mellem borger og kommune¹³. Metoden og konceptet bag pilotprojekt Landsbyklynger kan her tilbyde ganske meget. Landsbyklynger giver kommunerne en model til samarbejde med borgerne om udvikling af lokalområder. Landsbyklynger giver kommunerne én samlet indgang til dialog med flere landsbyer og overblik over landsbyernes fælles mål. Det giver kommunerne indblik i de konkrete projekter, borgerne brænder for og vil investere deres sociale kapital og tid i at realisere.

KOMMUNALE INPUT

50.000 kr. i kommunal medfinansiering.

En kommunal medarbejder deltager i alle styregruppemøder.

Ét møde cirka en gang om måneden samt tid til forberedelse.

Den gennemsnitlige arbejdstid har været ca. 10 timer om måneden.

KOMMUNALE OUTPUT

En metode til borgerdreven udvikling af lokalsamfund.

En ekstern facilitator, der understøtter og driver etableringen af klyngen det første år.

Fælles organisering som klynge giver kommunen én indgang til dialog med flere landsbyer.

Overblik over de fælles mål i klyngen. Indblik i de projekter, borgerne vil investere deres tid i at realisere.

Borgerne får større forståelse for kommunale arbejdsgange. Borgerne bliver bedre til at gå til kommunen med projekter, de kan samarbejde om.

Det er en præmis i ansøgningen, at der er opbakning og motivation i landsbyerne til at deltage. Det betyder, at ejerskabet til udvikling forbliver på lokale hænder.

Kommunen får indblik i de frivillige ressourcer i klyngen og får mulighed for at understøtte projekter, hvor der er fælles fodslag.

7.1. KOMMUNALE REPRÆSENTANTER

De fem kommunale repræsentanter, som har deltaget i pilotforløbene, har fået fem specifikke spørgsmål til, hvilken betydning en landsbyklynge har for kommunen og for samarbejdet med lokalområdet. Sammen svarer de på, hvad kommunen får ud af deltagelsen i projektet, og hvordan kommunen ser på processen.

Hvad betyder et projekt som dette for kontakten mellem kommunen og lokalsamfundene?

I flere af pilotprojekterne eksisterede der allerede før projektets start et godt samarbejde og en god kontakt mellem lokalområderne og kommunen. I disse tilfælde har pilotprojekterne bygget videre på det gode såvel som konstruktive samarbejde. I de øvrige pilotprojekter er der skabt en bedre kontakt mellem kommune og lokalsamfund, hvor relationerne er blevet styrket og indgangen til kommunen er blevet tydeligere.

"Projektet har helt sikkert udviklet forholdet mellem kommune og lokalsamfund samt den gensidige respekt til det bedre"

Kommunal repræsentant

Ligeledes har pilotforløbene synliggjort over for lokalbefolkningen, at en klynge har nemmere ved at komme igennem til kommunen. Ved at samarbejde som en helhed, bliver der skabt et stærkere talerør ind til den tidligere "afvisende" kommune.

"I starten af landsbyklyngeprojektet var holdningen til kommunen, at den var forudindtaget, nærmest afvisende [...] efter landsbyklyngeprojektet er der en helt anden opfattelse af, at borgerne må spille deres kort rigtigt, så de får det meste ud af det. Som en del af en større helhed og ikke kun som små lukkede lokalsamfund"

Kommunal repræsentant

Hvad får kommunen ud af det? Kan det betale sig?

Det beskrives af en kommunal repræsentant, at kommunen gennem pilotprojekt Landsbyklynger på et helt konkret plan får mulighed for at udleve og udfolde eksempelvis en civilsamfundsstrategi. Kommunen har på den måde vist, at de blandt andet understøtter og synliggør civilsamfundet, skaber gode relationer mellem kommunen og civilsamfundet og eksperimenterer med nye måder, hvorpå kommune og civilsamfund kan løse opgaver og dele ansvar. I forlængelse heraf svares det, at pilotforløbet er med til at "give mulighed for det gode liv på landet", hvilket flere steder indgår i kommuners vision på landdistriktsområdet.

Som et vigtigt afkast, kommunen får fra projektet, er den øgede bevidsthed blandt aktørerne i de delta-gende landsbyer. Eksempelvis omkring vigtigheden af at søge et bredere og mere strategisk samarbejde med kommunen. Det nævnes fra kommunens side, at det er en stor fordel at samarbejde med foreninger, som arbejder sammen med en fælles bevidsthed og fælles mål. Det gør det blandt andet lettere for landdistriktskonsulenter at følge med i, hvad der sker.

"Et vigtigt gode i projektet er de positive fællesskaber i kommunen, som er blevet udviklet og synliggjort"

Kommunal repræsentant

På samme måde som de frivillige i lokalbefolkningen har fået øjnene op for, (1) hvordan de er nød til at samarbejde i samspillet med kommunen og (2) for kommunens politiske og administrative organisation såvel som arbejdsgange, ligeledes har politikere og embedsmænd fået øjnene op for de mange frivillige ressourcer, der er i området.

Hvordan har arbejdsbyrden været?

Gennemsnitligt svarer de kommunale repræsentanter, at de har brugt ca. ti timer pr. måned i pilotforløbene. Der har eksempelvis været møder i styregruppen, i arbejdsgrupperne, med samarbejdspartnere, borgermøder og koordineringsmøder. Derudover har der været mailkorrespondancer med styregruppemedlemmerne, konsulenten og øvrige kommunale aktører. Tidsforbruget varierer, således at der i perioder arbejdes mere end de ti timer, mens der i andre perioder stort set ikke arbejdes på klyngeprojektet.

Hvad har kommunen lært?

Kommunerne har igennem pilotforløbene fundet inspiration til, hvordan nye kulturbærere fra lokalom-

råderne kan involveres i udviklingen af landdistrikterne. På den måde er kommunen blevet inspireret i det strategiske udviklingsarbejde. Det har vist sig vanskeligt i klyngerne at få de traditionelle igangsættere af udvikling i lokalområdet – f.eks. lokalrådene og foreningerne – til at bryde deres organiseringsmetoder. Derfor har det været vigtigt, at få nye parter involveret i processen.

I den forbindelse står det ligeledes klart for kommunerne, at det strategiske arbejde med kommunikation og dannelsen af kommunikationsgruppen er af afgørende betydning. Finder dette arbejde ikke sted, bliver projektet ikke til noget, da det ikke kan blive bredt ud.

Derudover er kommunerne blevet bekræftet i, at de ikke kan tvinge borgerne til samarbejde. Kommunen skal være ydmyg og møde borgerne, hvor de er. Det bliver derfor også set som en stor styrke fra kommunens side, at projektet er borgerdrevet.

Hvordan ser kommunen på klyngens fremtid? Er klyngen en bæredygtig strategi for organisering af lokalsamfund?

Generelt ser alle de kommunale repræsentanter positivt på klyngernes fremtid. De er dog blevet spurgt i en periode, hvor den fremtidige organisering efter projektets afslutning ikke har været helt på plads, så besvarelserne rummer ligeledes et usikkerhedselement. Men fælles for besvarelserne er, at de indeholder en positiv forventning til fremtiden.

"Det virker lovende, men er meget afhængigt af de ildsjæle, der er i området"

Kommunal repræsentant

"Jeg tror med tiden, at klyngen vil bestå. Sammen er de stærke"

Kommunal repræsentant

"Klynge-samarbejdet kommer forventeligt til at spille en rolle i forhold til samarbejdet og koordineringen mellem landsbyerne. Både nu og på længere sigt"

Kommunal repræsentant

"Projektet har taget et stort skridt i retning af en organisering, der fremadrettet kan stå for et strategisk samarbejde"

Kommunal repræsentant

8.

PROCESKONSULENTERNES RÅD OG ERFARINGER

Det kommende kapitel består af to dele. Først vil proceskonsulenternes betydning blive vurderet på baggrund af styregruppemedlemmernes besvarelser i spørgeskemaet. Dernæst vil proceskonsulenternes egne erfaringer i form af udfordringer ved arbejdet og råd til kommende konsulenter blive præsenteret. Denne del bygger på en række åbne spørgsmål stillet til de fire proceskonsulenter, som har faciliteret gennemførelsen af de fem pilotprojekter.

Proceskonsulenterne har deltaget i møder med styregrupperne, borgermøder, mødtes med lokale aktører og undervejs i forløbet været i kontakt med Sekretariat for landsbyklynger. Proceskonsulenternes arbejdstid har varieret fra klynge til klynge og arbejdsomængden ligeledes. I nogle perioder har det krævet stort nærvær og meget fokus, i andre perioder har det kørt næsten uden proceskonsulentens styring. I gennemsnit har timetallet været ca. 20 timer pr. måned i det år, pilotforløbet har varet.

8.1. PROCESKONSULENTERNES ROLLE

På baggrund af besvarelserne i spørgeskemaet til styregruppemedlemmerne er der ikke nogen tvivl om, at proceskonsulenten er afgørende for etableringen af en landsbyklynge: *"Proceskonsulenten er uundværlig"*, *"Proceskonsulenten er årsagen til, at vi kom i mål"* og *"Konsulenten er guld værd"*, svarer styregruppemedlemmerne eksempelvis.

Foruden at pointere konsulentens vigtige rolle, beskriver respondenterne endvidere hvilke opgaver, konsulenten skal hjælpe til med. Bl.a. beskriver de, at konsulenten skal være primus motor, bevare overblikket, inspirere og beskytte de frivillige, sikre retning, komme med input og have styr på formalia. En afgørende faktor hos konsulenten ligger endvidere i, at vedkommende kan se tingene udefra og ikke er "fedtet" ind i lokale uoverensstemmelser. På den måde bliver det også beskrevet, hvordan konsulenten særligt i perioder med uenighed, skal træde i karakter og sikre fremskridt i projektet.

Som styregruppemedlemmerne ser det, kan et sådant projekt kun lykkes, hvis en udefrakommende konsulent bidrager til processen.

Der er derfor også interessant fremadrettet at se på, hvordan andre landsbyer selv kan danne klynger uden for dette konceptes rammer og uden konsulentbistand. Resultaterne i denne evaluering viser, at det er afgørende, at der er en uvildig person, som understøtter processen.

8.2. PROCESKONSULENTERNES ERFARINGER

Proceskonsulenterne har efter pilotprojekternes afslutning fået stillet en række åbne spørgsmål. Bl.a. er de blevet spurgt til, hvad deres største udfordring har været, hvilke gode råd de vil give videre, og hvad de ville gøre anderledes, hvis de skulle gennemføre endnu en proces. Det kommende afsnit vil opsummere konsulenternes svar på disse spørgsmål.

Større fokus på konkrete tiltag

I forbindelse med udfordringerne i projektet er det tidligere beskrevet, at meget af arbejdet er abstrakt og ikke giver synlige resultater. Proceskonsulenterne har gennem processen oplevet samme udfordring hos de frivillige styregruppemedlemmer.

"At arbejde langsigtet med mål, som ikke er fysiske. Det kan virke lidt abstrakt at arbejde med organisation og kommunikation"

Proceskonsulent

De beskriver alle, at fokuspunkterne er svære at gøre konkrete, hvorfor det er vigtigt fremadrettet for nye konsulenter at arbejde med at give styregruppen konkrete opgaver og eksempler. Det kan være med til at motivere for det organisatoriske arbejde. Det har derfor også, som en af proceskonsulenterne beskriver det, været udfordrende:

"at fastholde målet og friholde det fra de fysiske projekter [...] Processen var formegentligt blevet bedre, hvis der havde været mulighed for at gå i gang med nogle konkrete projekter – og dermed fra et tidligt tidspunkt direkte involvere den type af frivillige, som ikke har lyst til at gå til en masse møder. Det havde givet en mere åbenlys fremdrift og flere umiddelbare succesoplevelser".

I forhold til processen prioriteres det af en konsulent, at kommende konsulenter skal sikre, at der er frihed under hele processen. Selvom der er nogle metodiske og konceptuelle rammer, som skal følges for at sikre en ensretning i landsbyklyngeprojektet, så er der masser af plads til individuelle tilpasninger, da alle klyngerne er unikke. Og det er vigtigt hele tiden at have det for øje.

"Det er vigtigt at give de frivillige plads og ikke spænde dem for en præfabrikeret vogn"

Proceskonsulent

Rekruttering og involvering

Det anbefales, at styregruppen rystes godt sammen. Både i form af møder uden den typiske mødestruktur (eksempelvis en tur rundt i klyngens geografi) og i form af en grundig forventningsafstemning. Helt generelt anbefales det af proceskonsulenterne, at etableringen af styregruppen prioriteres, da den spiller en helt central og afgørende rolle for alt det videre arbejde. Det anbefales i den forbindelse at folk med forskellige kompetencer bliver bragt i spil. Frivillige, som kan supplere hinanden. Det gælder ligeledes til arbejdsgrupperne, hvor det er afgørende at få bragt nogle personer med særlige kompetencer og interesser i spil. Eksempelvis siger en proceskonsulent:

"Det kvalificerer projektet at få bragt frivillige i spil, som brænder for enkelte områder".

I forbindelse med borgerinvolveringen anbefaler en konsulent, at man eksempelvis kan sørge for, at alle styregruppemedlemmerne mellem møderne skal involvere andre lokale i deres netværk. Det kan være med til at sikre borgerinddragelsen, som også for proceskonsulenterne nævnes som en stor udfordring. Bl.a. skriver en proceskonsulent, at vedkommende en anden gang vil "arbejde mere målrettet med at klæde styregruppen på i forhold til rekruttering og involvering". Flere af konsulenterne beskriver, at de, hvis de skulle facilitere endnu en proces, ville insistere på en bredere borgerinvolvering. Endvidere nævnes kommunikationen ligeledes

i den forbindelse. Det er også et fokusområde som fremadrettet skal prioriteres højt.

Det beskrives, at det er vigtigt at få involveret paplyforeningerne i lokalområdet. På samme måde som det er vigtigt, at alle foreningerne bliver bragt i spil og samarbejder i projektet. For at få projektet bredt ud, beskrives det, at det er afgørende, at der skabes en forståelse for den fælles "brændende platform". Altså en fælles forståelse af nødvendigheden for at samarbejde og arbejde med klyngetanken.

Afrunding og sparring

Der ligger hos konsulenterne en vigtig opgave i at gøre sig mindre og mindre nødvendige, efterhånden som forløbene nærmer sig deres afslutning. Det er vigtigt, at konsulenterne ikke fra den ene til den anden dag forsvinder. Det er en proces, hvor konsulenten løbende skal gøre sig selv overflødig. Dette beskrives på følgende måde:

"Når først processen kører, så kan det være vanskeligt at give slip som konsulent. Tilbagetrækningen skal derfor skel langsomt over de sidste seks måneder. I modsat fald kan det være meget svært for de frivillige at undvære konsulenten".

Proceskonsulent

Det anbefales ligeledes fra konsulenternes side, at de kommende proceskonsulenter bruger og hjælper hinanden. Når Kampagnen først kommer rigtigt i gang, vil op til 25 proceskonsulenter arbejde med de samme udfordringer rundt om i landet. Det er derfor vigtigt, at de hjælper og supporterer hinanden. I den forbindelse har Sekretariat for landsbyklynger en vigtig rolle, som skal sikre de optimale rammer og muligheder for denne sparring. Men ligeledes anbefales det altså også, at konsulenterne selv tager initiativ til at sparre med og bruge hinanden.

Pilotprojekterne har arbejdet ud fra en hypotese om, at landsbyer står stærkere, når de står sammen. Ligeledes har de undersøgt, om etableringen af landsbyklynger kan bruges som en bæredygtig strategi til udvikling af landdistrikter. Rapporten har allerede undervejs belyst disse spørgsmål ud fra styregruppemedlemmernes arbejde, de kommunale repræsentanters medvirken og proceskonsulenternes erfaringer. Afslutningsvis opsummeres resultaterne, da de fremadrettet får betydning for de ændringer, der kommer til at ske i den måde de 25 nye klynger i Kampagnen 2017-2018 etableres på.

9.1 LANDSBYER STÅR STÆRKERE, NÅR DE STÅR SAMMEN

Hvad angår hypotesen om, at landsbyer står stærkere, når de står sammen, giver 87 % af styregruppemedlemmerne udtryk for, at deres lokalsamfund står stærkere ved at samarbejde med andre. Tilsvarende mener 87 %, at de er blevet bedre til at arbejde langsigtet med udviklingen af deres lokalsamfund. Derfor er konklusionen, at landsbyklynger står stærkere, når de står sammen. Helt konkret betyder det, at organiseringen som landsbyklynge øger den enkelte landsbys muligheder for at nå egne mål. Det sker ved at samarbejde på tværs og ved at formulere fælles mål for hele klyngen, som bygger på de enkelte landsbyers idéer og behov. Altså øger landsbyklynger landsbyernes sociale kapital, forstået som den mængde ressourcer, der bliver tilgængelige i form af samarbejde mellem enkeltpersoner, foreninger og netværk.

I forlængelse af det forbedrede samarbejde har det vist sig, at kulturarven er en kæmpe fordel de steder, hvor landsbyerne har en sund respekt for hinanden, og hvor de allerede har kendskab til hinanden og erfaring med at samarbejde. Har klyngen eksempelvis været del af den samme kommune før kommunesammenlægningen, har den fælles skoledistrikt eller andre historiske bånd, så er det også lettere at udvikle en fælles identitet end de steder, hvor der intet er.

Etableringen af landsbyklynger har desuden vist, at de stedbundne potentialer i form af landskabelige, bygningsmæssige og kulturelle karakteristika skal dyrkes. Heri ligger motivationen til at udvikle de unikke potentialer, som hver klynge kan samles om, og det styrker den fælles identitet som klynge. Helt afgørende for at dyrke de stedbundne potentialer er borgerne. Det er borgerne, som kan kortlægge de lokale behov og pege på potentialer for udvikling. Og kun via borgernes viden og engagement kan klyngens etablering lykkes. Ud over borgernes involvering, som nøglen til succes, er en fælles kommunikation i og af klyngen afgørende. En forbedret kommunikation af det der foregår, styrker borgernes oplevelse af sammenhængskraften. Både i landsbyerne og i klyngen som helhed. En helt tydelig konklusion er derfor også, at de steder hvor kommunikationen og involveringen har været mest udfordret, der er troen på landsbyklynger som organiseringsform også lavest. Det viser resultaterne fra f.eks. Tannisbugt.

9.2 LANDSBYKLYNGER SOM MODEL FOR UDVIKLING AF LANDDISTRIKTER

Pilotprojekterne har desuden haft som mål at undersøge, om etableringen af landsbyklynger kan bruges som bæredygtig strategi til udvikling af landdistrikter. Her viser resultaterne, at 94 % af styregruppemedlemmerne vil anbefale landsbyklynger til andre lokalsamfund. Definitionen af en bæredygtig strategi har i pilotprojektet betydet de seks fokuspunkter, der undervejs er arbejdet med: *organisering, kommunikation, involvering, kommunesamarbejde, mødesteder og aktivitetsudbud*.

Organiseringen er i høj grad lykkedes. Det betyder, at klyngerne nu kan arbejde fremadrettet mod planlagte mål. Fokus på kommunikationen i klyngerne har gjort, at samarbejdet mellem landsbyerne har øget det indbyrdes kendskab. På den måde er det i dag lettere for klyngerne at koordinere og arrangere eksempelvis aktiviteter. Involveringen er ikke lykkedes i en sådan grad, som det var ønsket før projektet. Det har vist sig at være en vanskelig,

men også en meget vigtig proces. Til trods herfor er mange nye frivillige blevet inkluderet i klyngearbejdet. Samarbejdet mellem kommunen og borgerne er gennem projektet forbedret. For kommunerne præsenterer en landsbyklynge en ny samarbejdsmodel med civilsamfundet, og for borgerne skaber projektet en ny indgang til kommunen, hvilket gør dem stærkere i forhold til at samarbejde med kommunen om langsigtede mål. Hvad angår tilpasninger af fælles mødesteder og aktivitetsudbud, tyder resultaterne på, at tilpasninger tager tid. Der er dog allerede sket ændringer og tilpasninger på de to områder. En udvikling, som forventes at fortsætte i fremtiden.

Foruden at bekræfte at landsbyklynger præsenterer en ny model for udvikling af landdistrikter, viser evalueringen også, at proceskonsulenten spiller en afgørende rolle for klyngernes dannelse og etablering. Dette er et paradoks i metoden i projektet. På den ene side foreskriver den borgerdrevne tilgang, at det er frivillige borgere, der udgør det ledelsesmæssige organ i styregruppen og drivkraften i arbejdsgrupperne. På den anden siden har pilotprojekterne vist, at det er nødvendigt med en konsulent udefra til at løbe organiseringen og de tværgående samarbejder i gang.

10.

INVITATION TIL KAMPAGNEN 2017-2018

Udfordringerne såvel som succeserne i de fem pilotklynger, der har medvirket i pilotprojekt Landsbyklynger, har skærpet konceptet og den metode, der fremadrettet skal anvendes i DGI's, Realdanias og LOA's storstilede satsning på Kampagnen i 2017-2018. Rapportens sidste kapitel omhandler de ændringer, der på baggrund af pilotprojektet sker i forhold til Kampagnen.

Helt overordnet fastholdes de fem faser, som hver klynge skal igennem som led i etableringen af landsbyklyngen. Ligeledes fastholdes de seks fokusområder, som alle har vist sig at være relevante og brugbare. Der tilføjes en prækvalifikation, hvor kommunen i samarbejde med lokalsamfundet udarbejder den ansøgning, der kvalificerer optagelsen i Kampagnen. Herudover sker en række tilpasninger i de enkelte faser og i konceptet som helhed.

10.1. TID TIL ETABLERING

"Tiden har været en stor udfordring. Hele vejen igennem har de frivillige følt sig presset på tiden. De har skulle løfte opgaver, som de ikke har haft tid til at forstå formålet med. Det har skabt frustrationer, som har kostet endnu mere tid"

Proceskonsulent

Pilotforløbene har varet 12 måneder. Det har vist sig at være for kort tid til at gøre klyngerne stærke nok til fremadrettet til at være selvledende på det organisatoriske plan og til at skabe den nødvendige borgerinvolvering, der løfter klyngen sikkert videre.

Både styregruppemedlemmer og proceskonsulenter nævner, at tiden har været knap. Det betyder, at der er trukket store veksler på enkelte af de frivillige.

PRÆKVALIFIKATION: ANSØGNING

1. FASE

Opstart og
planlægning
3 mdr.

2. FASE

Dataindsamling,
kortlægning og
kommunikation
6 mdr.

3. FASE

Vision og
indsatsområder. Det
strategiske fundament
2 mdr.

4. FASE

Handleplaner og
indsatsområder
5 mdr.

5. FASE

Afrunding,
strategiplan, forankring
og implementering
2 mdr.

På baggrund af evalueringerne får de kommende klynger i Kampagnen forlænget deres projektperiode med seks måneder, så et samlet klyngeforløb bliver 18 måneder.

I takt med at projektperioden forlænges, stiger den kommunale medfinansiering fra 50.000 kr. til 75.000 kr. For en klynge betyder det, at proceskonsulentens bidrager med flere timer. Timetallet for konsulentens arbejdstid sættes til 330 timer fordelt over hele projektperioden med en forventning om, at arbejdsmængden kan variere i de forskellige faser.

10.2. PRÆKVALIFIKATION

"Er der ikke opbakning hele vejen rundt, kan det ikke lade sig gøre"

Styregruppemedlem

Der indføres i Kampagnen en prækvalifikation. Her udarbejder kommunen i samarbejde med de relevante lokale aktører den ansøgning, som kvalificerer dem til optagelse i Kampagnen.

Skal projektet have et succesfuldt udbytte, kræver det, at frivillige såvel som kommune har den rette indstilling. Det gælder hele vejen igennem, men begynder allerede ved ansøgningsprocessen. Evalueringen viser, det er afgørende, at lokalbefolkningen tror på og brænder for projektet, samt at de er åbne over for hinanden. Udover at der skal være opbakning fra de enkelte frivillige, skal der ligeledes være det fra foreningerne i området. Det gælder både internt i de enkelte sogne, men også på tværs af grænserne. På baggrund af disse erfaringer skærpes kravene til optagelsen i Kampagnen.

Det kommunale tilsagn gælder også klarhed om metoden i projektet: at det er borgerne i den enkelte klynge, der langt hen ad vejen formulerer, hvad de vil sætte af mål for klyngen og samarbejde med hinanden og kommunen om.

10.3. NULPUNKTSMÅLING

Rapporten er lavet som afslutning på pilotprojekt Landsbyklynger. Læringen tages som tidligere nævnt med fremadrettet som optakt til Kampagnen 2017-2018.

En del af læringen fra pilotforløbene er i den forbindelse, at det er vigtigt at skabe fundamentet for et stærkt evalueringsdesign allerede ved projektstart. Det vil gøre det muligt at følge klyngernes udvikling over tid og finde svar på, hvordan det er gået dem. Den viden er værdifuld for forskningen i landdistrikter og for indsigten i hvilke præmisser, der har betydning, når man vil forstå etableringen af bæredygtige fællesskaber.

Når Kampagnen 2017-2018 skydes i gang vil de nye klynger derfor få foretaget en nulpunktsmåling ved projektopstart. Målingen registrerer udgangspunktet for at etablere en landsbyklynge. Nulpunktsmålingen følges op af en slutevaluering ved projektafslutningen. Således kan de indsamlede data fra projektstart ses i sammenhæng med et slutresultat, og det giver mulighed for at sammenligne de samme parametre over tid.

Til at forstærke den mere langsigtede effektmåling af landsbyklyngers betydning, søger Realdania, DGI og LOA samarbejde med en forskningsinstitution om at løse den opgave. Det er ambitionen, at der tre år efter endt projektforsløb, dvs. i efteråret 2021 laves en større evaluering. Den evaluering vil have fokus på de affødte effekter og landsbyklyngernes betydning. De evalueringskriterier, der skal indgå i evalueringen, vil således blive tilrettelagt allerede ved projektstart af Kampagnen 2017-2018 for at give de bedst mulige vilkår for at kunne trække data tilbage til klyngernes opstart.

10.4. OPSTART AF KOMMUNIKATION

"Der skal mange på kommunikationsopgaven. Eventuelt en timelønnet i opstarten og etableringen af hjemmesiden. Det er en stor mundfuld" og "Det er afgørende, at der er et stort fokus på kommunikation"

Styregruppemedlemmer

Kommunikationen er tydeligvis en både vigtig og meget tidskrævende opgave. Det er derfor afgørende, at det er de rette personer med viden inden for kommunikation, der er med til at løfte opgaven. Der skal mange frivillige til at hjælpe med forskellige opgaver lige fra omdeling af flyers, vedligeholdelse af hjemmesiden og facebook siden samt dialog med den lokale presse. Kommunikationen styrkes bl.a. ved, at hver klynge fremadrettet får besøg af en IT-konsulent, som hjælper dem med etableringen af en hjemmeside og driften i den indledende periode.

10.5. FAGLIG REKRUTTERING

"Giv jer selv bedre tid til at få flere frivillige med. Også dem som ikke allerede er engagerede i lokalsamfundet"

Styregruppemedlem

Det er ikke kun vigtigt at få oprettet en kommunikationsgruppe. Også borgerinvolveringsgruppen skal etableres allerede fra start, så de to grupper kan arbejde med at kommunikere klyngen som landsbyernes fælles talerør over for omverdenen og initiere bred opbakning og interesse hos borgerne for at involvere sig.

Evalueringen viser tydeligt, at det har været en stor udfordring at få nok frivillige involveret. Landsbyklynger er baseret på en borgerdrevet tilgang, og derfor er frivillige kræfter helt afgørende for projektet. Der skal derfor fra start nedsættes en borgerinvolveringsgruppe, der som overordnet mål har at orientere og involvere bredt i projektet.

Faglig rekruttering har vist sig at være en god metode til involvering af nye frivillige, som klyngerne med stor fordel kan arbejde mere målrettet med. Faglig rekruttering er bl.a. lykkedes på Mols i Udvikling og går ud på, at de borgere, der henvender sig som frivillige i projektet, får nok viden om projektet til at se, hvor de bedst kan bruge deres kompetencer. Det handler også om at opsøge 'naboer' og invitere nye frivillige ind, ud fra en viden om hvad netop den enkelte er god til.

"Fint folk kommer med forskellige kompetencer. Brug dem de rigtige steder, og få de rigtige kompetencer med i projektet"

Styregruppemedlem

Styregruppen og arbejdsgrupperne har brug for forskellige kompetencer og forskellige typer af frivillige. I forbindelse med rekrutteringen af frivillige i projektet anbefales det, at man møder folk personligt i rekrutteringsfasen, og at personlige relationer er afgørende. Tiden, der bruges på at tale personligt med potentielle frivillige, kan derfor være godt givet ud, da det er med til at motivere og afdække de frivilliges styrker og engagement.

10.6. TILKØB AF KOMPETENCER

En gennemgående erfaring peger på, at klyngerne gerne ville have haft mere professionel hjælp udefra fra forskellige aktører foruden proceskonsulenten. F.eks. til kompetenceløft omkring metoder til borgerinvolvering, der har været en udfordring i flere af klyngerne. Som en del af forankringen bliver det fremadrettet muligt for klyngerne at tilkøbe eller søge midler til kompetenceløft. Det kan f. eks. være styregruppen eller en arbejdsgruppe, der er kørt fast og har brug for specifik viden til at komme videre. Sekretariat for landsbyklynger etablerer i løbet af 2017 en følgegruppe bestående af specialister, organisationer og foreninger, som kan understøtte udviklingen i den enkelte klynge.

LITTERATURLISTE

Kommunernes Samarbejde med civile aktører, KORA, Bjarne Ibsen og Helle Hygum Espersen, SDU, 2016.

Landsbyklynger som udviklingsstrategi. Muligheder og barrierer.
Aalborg Universitet, 2015.

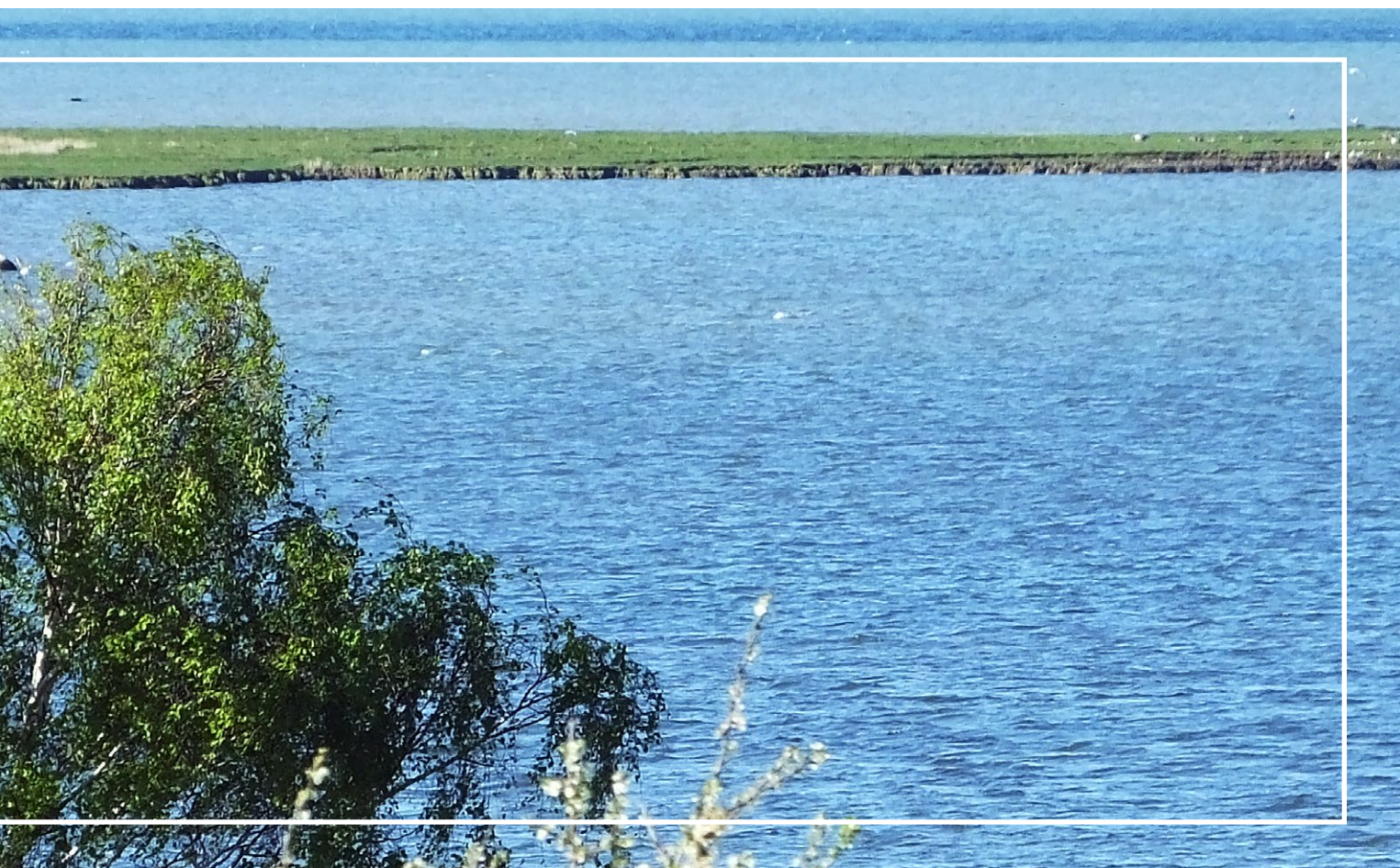
Pierre Bourdieu, The Forms of Capital in Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education.
London, Greenwood Press, 1986.

Realdanias filantropiske strategi 2014-2017.
Realdania, 2016.

Robert Putnam, Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community.
New York: Simon and Schuster, 2000.

Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012
SFI, Torben Fridberg og Lars Skov Henriksen, 2012.

www.dgi.dk/om/samarbejd-med-dgi/udvikling-af-lokalsamfund

NOTER

¹ Realdanias filantropiske strategi 2014-2017, Realdania, 2016.

² <https://www.dgi.dk/om/samarbejd-med-dgi/udvikling-af-lokalsamfund>.

³ Landsbyklynger som udviklingsstrategi. Muligheder og barrierer, Aalborg Universitet, 2015.

⁴ Oversigten viser svarprocenten på de borgerundersøgelser, der er sendt ud i hver klynge i fase 2. Generelt er svarprocenten på borgerundersøgelsen relativ lav. Mols i Udvikling og Tannisbugt er de klynger, hvor borgerundersøgelsen er nået bredest

ud. Tannisbugt har som den eneste klynge anvendt e-Boks i forbindelse med borgerundersøgelsen. Hjørring Kommune har stået for denne del, hvor borgerundersøgelsen er sendt til alle borgere over 16 år, der er tilmeldt e-Boks, med bopæl i klyngens geografi. De øvrige fire klynger har formidlet borgerundersøgelsen via lokale netværk, gennem mund-til-mund metoden samt ved at samarbejde med lokale foreninger og netværk. E-Boks er en effektiv måde at nå klynges borgere på, men metoden kan ikke stå alene. For at borgerne bliver involveret yderligere end blot en besvarelse af et spørgeskema, kræver det opsøgende arbejde. De øvrige tiltag er således vigtige for at sikre kendskabet til klyngens arbejde.

	Mols i Udvikling	Landet mellem fjordene	VestRum	Landet på Midtfyn	Tannisbugt	Gennemsnit
Borgerundersøgelse	597	247	225	515	545	≈ 426
Antal besvarelser	19 %	5,5 %	6,5 %	10 %	22 %	≈ 13 %

⁵ Landsbyklynger som udviklingsstrategi. Muligheder og barrierer, Aalborg Universitet, 2015.

⁶ Spørgsmålet indgik ikke i spørgeskemaundersøgelsen til styregruppen i Mols i Udvikling.

⁷ Spørgsmålet indgik ikke i spørgeskemaundersøgelsen til styregruppen i Mols i Udvikling.

⁸ Spørgsmålet indgik ikke i spørgeskemaundersøgelsen til styregruppen i Mols i Udvikling.

⁹ Robert Putnam, Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon and Schuster, 2000 og Pierre Bourdieu, The Forms of Capital in Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, London, Greenwood Press, 1986.

¹⁰ Robert Putnam, Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon and Schuster, 2000.

¹¹ Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012, SFI, Torben Fridberg og Lars Skov Henriksen, S. 173.

¹² Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012, SFI, Torben Fridberg og Lars Skov Henriksen, S. 17.

¹³ Kommunernes Samarbejde med civile aktører, KORA, Bjarne Ibsen og Helle Hygum Espersen, SDU, 2016, s.10f.

